

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDROS

INGA VALAKAITĖ
Verslo teisės programa
VRTmis9-02

STATYBOS RANGOVO CIVILINĖ DELIKTINĖ ATSAKOMYBĖ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – dr. Raimundas Moisejevas

Vilnius, 2011

TURINYS

IVADAS.....	3
1. STATYBOS RANGOVO CIVILINĖS DELIKTINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS.....	7
1.1. Neteisėti veiksmai kaip statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga.....	7
1.2. Kaltė kaip rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga.....	12
1.3. Žala ir nuostoliai kaip rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga.....	15
1.4. Priežastinis ryšys kaip rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga.....	17
2. CIVILINĖS DELIKTINĖS ATSAKOMYBĖS PASKIRSTYMAS TARP STATYBOS RANGOVO IR KITŲ STATYBOS PROCESO SUBJEKTŲ.....	19
2.1. Tyrinėtojas.....	22
2.2. Statinio projektuotojas.....	25
2.3. Statinio statybos techninis prižiūrėtojas.....	29
3. STATYBOS RANGOVO PRIVALOMASIS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS DRAUDIMAS.....	33
3.1. Statybos rangovo ir draudiko ikidraudiminiai tarpusavio santykiai.....	36
3.2. Statybos rangovo ir draudiko draudiminiai tarpusavio santykiai	38
3.3. Statybos rangovo ir draudiko podraudiminiai tarpusavio santykiai.....	46
IŠVADOS.....	47
PASIŪLYMAI.....	48
Literatūros sąrašas.....	49
Santrauka.....	54
Summary.....	55
Priedai.....	56

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas.

Statybos ranga kelis praėjusius metus buvo viena iš labiausiai besiplėtojančių ir svarbiausių verslo sričių Lietuvoje. Šiuo, jau praėjusiu, statybos rangos verslo klestėjimo laikotarpiu atliekant statybos rangos darbus rangovams svarbiausi rodikliai dažniausiai būdavo kiekybiniai, susiję su atliekamų darbų kiekiu ir darbų apimtimis, o ne kokybiniai, pagrindžiantys statybos rangovo, kaip protingo, atidaus (lot. *bonus pater familias*) verslininko elgesio standartą. Tuo pačiu ir pastatų statytojai (užsakovai) dažniau atkreipdavo dėmesį į rangovų siūlomą kainą, darbų atlikimo spartą, mažiau reikalaudami darbų kokybės, pasitikėdami rangovo kompetencija, sąžiningumu. Tai ypač aktualu šiuo metu, kai per didįjį statybos bumą pastatytų statinių naudojimo metu išlenda defektai, kurie ne visada buvo aptariami rangos sutartyse, ir dėl kurių yra atsakingi statybos rangovai. Dėl atsiradusių statybos defektų dažniausiai nukenčia patys statytojai (užsakovai). Neretas atvejis kai pastarieji nesikreipia nei į patį statybos rangovą, nei atitinkamas institucijas, ginančias asmens teises, dėl netinkamos darbų kokybės, statybos metu padarytų neleistinų trūkumų ištaisymo, dėl nekokybiškais darbais padarytos žalos atlyginimo. Svarbus faktas, kad statytojai (užsakovai) tokiais atvejais ne visada gina savo pažeistas teises nenorėdami stoti prieš statybos darbų rangovus kaip prieš ekonomiškai, galbūt ir teisiškai, stipresnius asmenis, nebesitikėdami apginti savo teisėtų interesų, todėl visuomet šioje situacijoje užsakovas lieka kaip silpnesnė teisinių statybos santykių šalis.

Tačiau nepaisant to, kad statybos rangovo atsakomybės klausimas pasižymi teorinių ir praktinių problemų gausa, magistro baigiamojo darbo tema iki šiol nebuvo išsamiai, sistemiškai ir aiškiai išnagrinėta. Lietuvos teisinėje sistemoje statybos rangos teisinis reglamentavimas įtvirtintas daugelyje įstatymų ir poįstatyminių aktų, tačiau statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė nėra detalai nei reglamentuojama teisės aktų, nei nagrinėjama doktrininio lygiu, nors yra nė kiek ne mažiau svarbi nei sutartinė atsakomybė. Kaip žinia deliktinė atsakomybė paliečia daugiau faktorių nei sutartinė, vien jos reguliavimo dalykas yra platesnis, išeina iš bet kokių susitarimo ribų, kadangi ji reguliuoja daugiau atsakomybės faktorių, nei kad sutartiniai teisiniai santykiai tarp šalių statybos rangos sutartyse. Atsižvelgiant į tai, statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė yra labai svarbi atsakomybės rūšis, nepaisant laikotarpio, statybos darbų klestėjimo ar nuosmukio, kadangi deliktinė atsakomybė gali kilti ir nesant aktyviai vykdomų statybos darbų, kilti jau dėl padarytų darbų ir sieti

nebūtinai tiktai sutartimi susijusias šalis, bet deliktinė atsakomybė paliečia ir kitus asmenis, kurie ne tik kad nėra statybos rangos sutarties šalys, bet ir tuos asmenis, kurie nėra niekaip susiję tarpusavyje su statybos rangovu. Statybos rangovo deliktinė atsakomybė yra taip pat svarbi nagrinėjant santykius tarp šalių ir statybos rangovo pusės, kadangi ir statybos rangovas atlikdamas darbus turi paisyti ne tik sutarties raidės, rašytinio susitarimo su klientu, statytoju (užsakovu), bet ir privalomai atsižvelgti į visus teisės aktus, dokumentus, reglamentuojančius statybos rangos procesą, tinkamą darbo atlikimą, kadangi, kaip jau minėta, statybos rangovui atsakomybė gali kilti ne tik iš sutarties, bet ir delikto pagrindu.

Deliktinės atsakomybės institutas kaip pats toks yra teisiniu, socialiniu bei ekonominiu požiūriu sudėtingas reiškinys, todėl supaprastintas teisinis reguliavimas šioje sferoje taip pat nėra galimas. Apsprendžiant dėl rangovo atsakomybės koncepcijos, dėl laviravimo ribų tarp atsakingo ir nukentėjusiojo asmens, taikant teisės normas praktikoje, būtina suderinti daugybę skirtingų interesų. Šiuolaikinėje valstybėje, remiantis demokratiškais įstatymais, siektinas teisinės valstybės principas byloja, kad turi būti sukurta veiksminga statybos rangovo atsakomybės už jo veiksmais asmenims sukeltą žalą sistema. Įstatyminė bazė, susijusi su statybos rangos santykiais, nebuvo ir vis dar nėra tobula, iki galo išsami ir aiškiai reglamentuota. Taip pat ir doktrininę leidinių ar teismų praktikos šiuo klausimu nėra išsamiai išnagrinėta. Taigi atsižvelgiant į mokslinės literatūros, kuri nagrinėja rangovo deliktinės atsakomybės klausimą, stoką, darbo tema aktuali ne tik teoriniu, bet ir praktiniu požiūriu. Magistriniame darbe analizuojama teismų praktika, teisės doktrina bei teisės aktai, reglamentuojantys statybos procesą, ypatingas dėmesys skiriamas Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui, atskleidžiamos statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės reglamentavimo bei teisės aktų taikymo problemos.

Darbo šaltiniai.

Nepaisant to, kad teisiniai statybos rangovo deliktinės atsakomybės aspektai pasižymi teorinių ir praktinių problemų gausa, magistro baigiamojo darbo tema iki šiol nebuvo išsamiai ir aiškiai išnagrinėta. Vienas pirmųjų autorių, bandęs nagrinėti statybos teisės taikymo ir reglamentavimo problemas, yra S. Mitkus, išleidęs leidinius, kuriais remiamasi šiame darbe: vadovėlis „Statybų teisė“¹, „Statybos teisės terminų žodynas“², „Statybos teisė: norminių teisės aktų

¹ Mitkus S. Statybų teisė. Vilnius: Technika, 2002.

² Mitkus S. Statybos teisės terminų žodynas. Vilnius: Eugrimas, 2006.

rinkinys“³, „Statybos teisė 2007: norminių teisės aktų rinkinys“⁴, „Lietuvos Respublikos statybos įstatymo komentaras“⁵, monografija „Statybos rangos sutartis: teorija ir praktika“⁶. Taip pat darbe remiamasi K. Saukalienės moksliniu straipsniu „Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos“⁷, ir kt. autorių, tokių kaip D. Ambrasienės, V. Mikelėno, V. Pakalniškio, P. Vitkevičiaus darbais. Taip pat darbe remiamasi Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu ir jo komentaru, Lietuvos Respublikos statybos įstatymu, statybos techniniais reglamentais, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ir kt. literatūra bei norminiais teisės aktais.

Darbo objektas ir dalykas.

Darbo objektas – statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė statybos procese.

Dalykas – statybos rangovo civilinę deliktinę atsakomybę reglamentuojantys teisės aktai, šiuos aktus aiškinanti teisės praktika bei doktrina.

Darbo tikslas ir uždaviniai.

Darbo tikslas – kompleksiškai išanalizuoti ir įvertinti statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygas, atskleisti problemas, kylančias taikant šią atsakomybės rūšį, pateikti pasiūlymus šioms problemoms spręsti, patvirtinti arba paneigti darbo hipotezę.

Siekiant nurodyto tikslo darbe keliami šie uždaviniai:

1. Atskleisti statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės statybos procese specifiką.
2. Išnagrinėti teisės aktus doktrininis leidinius ir teisės aktus, reglamentuojančius statybos rangovo civilinę deliktinę atsakomybę, LAT praktiką, susijusią su nagrinėjama darbo tema.
3. Apibrėžti statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atsiradimo pagrindus, taikymo sąlygas, veiksnius, lemiančius jos dydį.

³ Mitkus S. Statybos teisė. Norminių aktų rinkinys. Vilnius: Eugrimas, 2006.

⁴ Mitkus S. 2007 Statybos teisė. Norminių aktų rinkinys. Vilnius: Eugrimas, 2007.

⁵ Mitkus S. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo komentaras. Vilnius : Eugrimas, 2007.

⁶ Mitkus S. Statybos rangos sutartis. Teorija ir praktika. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.

⁷ Saukalienė K. Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos//Socialinių mokslų studijos: Mykolo Romerio universitetas, 2010.

4. Nustatyti ir įvertinti rangovo civilinės deliktinės atsakomybės santykį su kitų statybos rangos proceso subjektų atliekama veikla.

5. Įvertinti statybos rangovo civilinę deliktinę atsakomybę reglamentuojančių teisės normų veiksmingumą, atskleisti teisinio reglamentavimo netikslumus ir spragas.

Darbo hipotezė.

Statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės kilimui įtakos turi ir kitų statybos procese dalyvaujančių subjektų kvalifikacija bei elgsena statybos proceso metu.

Darbo ribos ir struktūra.

Kaip žinia deliktinė atsakomybė iš statybos rangos santykių gali kilti ne tik statybos rangovui, bet ir kitiems dalyviams, o būtent tyrinėtojams, statybos objekto projektuotojams, statinio prižiūrėtojams ir kt. subjektams, kadangi jie taip pat dalyvauja statybos procese kaip asmenys, turintys specialių techninių žinių, reikalingų ne tik statinių priežiūrai, nurodytai taikytinuose normatyviniuose statybos dokumentuose vykdyti, bet ir gali atlikti kitas su statybos procesu susijusias funkcijas, reikalingas statybos darbų tinkamam atlikimui. Tačiau dėl darbo apimties ribojimo, šiame magistro baigiamajame darbe bus nagrinėjama tiktai statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė, tik minimaliai, kiek tai yra būtina atskleisti statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės ypatumus, bus paliečiami ir kitų statybos dalyvių deliktinės atsakomybės taikymo ypatumai.

Darbo struktūrą sudaro įvadas, dėstomoji dalis iš trijų skyrių, kuriuose aptariama statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlygos, statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės paskirstymas tarp statybos rangovo ir kitų statybos proceso subjektų bei statybos rangovo privalomojo civilinės atsakomybės draudimo klausimai. Darbo pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros sąrašas bei darbo santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Darbo metodai.

Darbo tema nagrinėta naudojant analogijos, lyginamąjį, sisteminės analizės, sisteminės analizės, loginį – analitinį, teisės normos tikslo bei teisinių dokumentų analizės metodus.

1. STATYBOS RANGOVO CIVILINĖS DELIKTINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS

Vienas iš Lietuvos Respublikos civilinės teisės civilinės atsakomybės instituto teisinio reguliavimo ypatumų yra tas, jog civilinei atsakomybei atsirasti yra būtinos šios keturios civilinės atsakomybės sąlygos:

1. Neteisėti veiksmai;
2. Kaltė;
3. Žala ir nuostoliai;
4. Priežastinis ryšys.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁸ 6.245 str. 2 d. įvardijamos civilinės teisinės atsakomybės rūšys, t. y. sutartinė ir deliktinė. Kadangi visi aukščiau paminėti keturi elementai yra reikalingi civilinei atsakomybei atsirasti, tai jie taip pat yra reikalingi ir statybos rangovo civilinei deliktinei atsakomybei kilti. Toliau darbe aptarsime visas šias sąlygas, reikalingas statybos rangovo civilinei deliktinei atsakomybei atsirasti.

1.1. Neteisėti veiksmai kaip statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga

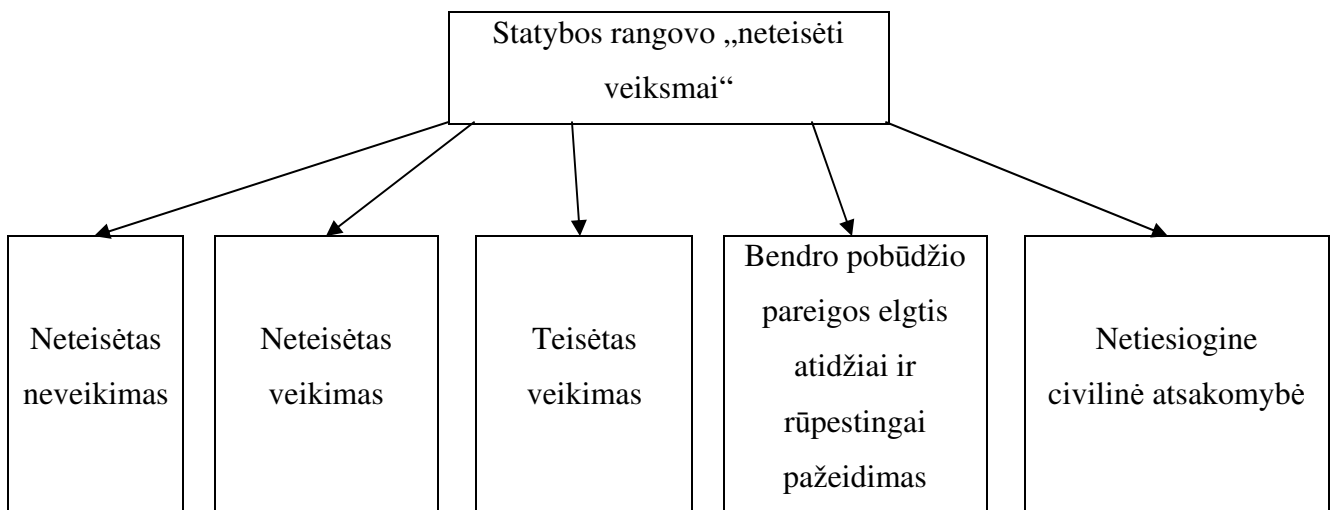
Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁹ viena iš pagrindinių civilinės deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygų yra neteisėti veiksmai, tačiau ši pateikiama sąvoka neatitinka realios šio civilinės teisinės atsakomybės elemento sudėties, ypatingai kalbant apie tokio subjekto, kaip statybos rangovas, civilinę deliktinę atsakomybę. Civilinei deliktinei rangovo atsakomybei atsirasti neteisėtų veiksmų sąvokos nereikėtų suprasti paraidžiui, kadangi statybos rangovui atsakomybė gali kilti ir jam atliekant teisėtą veiklą, t. y. statybos rangovui veikiant vadovaujantis įstatymo nuostatomis, kadangi statybos rangovas kaip asmuo, kurio profesijai taikomi reiklesni elgesio standartai, pagal įstatymą gali atsakyti ir veikdamas teisėtai.

Civilinei deliktinei atsakomybei kilti privalomo elemento sąvoka „neteisėti veiksmai“ apima net kelis statybos rangovo elgesio variantus, visiškai nesusijusius su šio statybos subjekto veiksmų neteisėtumu. Tokie veiksmai gali pasireikšti tiek aktyviu statybos rangovo elgesiu, tiek

⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁹ Žr. Ten pat.

pasyviu, tiek veikimu, o kartais ir neveikimu. Statybos rangovo elgesio variantai, reikalingi civilinei deliktinei atsakomybei kilti, gali būti skirstomi:

Šioje lentelėje pateikiami visi galimi statybos rangovo elgesio variantai statybos proceso metu. Kaip matyti iš pateikiamos lentelės, statybos rangovo elgesio variantai, reikalingi kilti statybos rangovo civilinei deliktinei atsakomybei, apima ne tik neteisėtus veiksmus, tačiau ir kitus elgesio variantus, tokius kaip teisėtas statybos rangovo veikimas, ar netgi tokius, kai statybos rangovas turi atsakyti už kitų asmenų padarytą žalą, t. y. statybos rangovui kyla netiesioginė civilinė atsakomybė. Taigi yra akivaizdu, kad neteisėti statybos rangovo veiksmai apima tik nedidelę dalį veiksmų, kuriems esant gali kilti statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė.

Norint suprasti ir atskirti statybos rangovo veiksmų teisėtumą ir neteisėtumą, nustatyti deliktinės atsakomybės kilimo ribą, svarbu nustatyti ir išsiaiškinti, kada statybos rangovo atliekami veiksmai laikomi teisėtais ir kada tokie veiksmai yra neteisėti, neleistini įstatymo. Taip pat statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės kilimo ribai nustatyti yra svarbu išsiaiškinti kokias pareigas atlikdamas savo tiesiogines funkcijas turi statybos rangovas, kurios jam yra nustatytos įstatymo.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo¹⁰ 15 str. 5 d. pateiktas baigtinis sąrašas statybos rangovo pareigų, kurias jis, vykdydamas darbus, privalo atlikti. Šias statybos rangovo pareigas galima suskirstyti į privalomai atliekamas prieš pradėdant vykdyti statybos darbus, statybos proceso metu kylančias pareigas ir pareigas, atsirandančias statybos rangovui baigus statybos rangos darbus (Priedas Nr. 1).

¹⁰ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. / I – 1240.

Nors šioje Lietuvos Respublikos statybos įstatymo¹¹ straipsnio dalyje pateiktas baigtinis sąrašas statybos rangovo pareigų, tačiau šis statybos proceso dalyvis turi ir kitų pareigų, nustatytų ne Lietuvos Respublikos statybos įstatymo, o ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Statybos techninių reglamentų ir kt. įstatymų bei poįstatyminių teisės aktų, pvz. pareigą atliekant darbus iš savos medžiagos atsakyti už medžiagų kokybę, pasirūpinti reikiamų licencijų gavimu, atlikti darbus per nustatytus terminus ir kt.

Remiantis čia išvardintomis ir kituose teisės aktuose nustatytomis statybos rangovo pareigomis vertinamas ir statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės neteisėtų veiksmų sąlygos klausimas.

Vertinant statybos rangovo veiksmus delikto atžvilgiu pirmiausia atsižvelgiam į tai, ar statybos rangovo atlikta veikla buvo teisėta ar ne. Teisėtumo ir neteisėtumo sampratos civilinėje teisėje iš esmės skiriasi nuo teisėtumo ir neteisėtumo sampratų kitose teisės šakose. Kadangi civilinė teisė yra dispozityvi teisės šaka¹², šalys savo susitarimu gali pačios nustatyti privalomo arba galimo elgesio ribas. Todėl neteisėtas elgesys tokiu atveju laikomas ne vien tik įstatymo pažeidimas, bet ir sutarties nevykdymas arba netinkamas vykdymas. Tačiau nagrinėjamu atveju, t. y. vertinant deliktinės atsakomybės teisėtumą, svarbu paminėti, kad statybos rangovo veiksmų neteisėtumui arba teisėtumui vertinti sutarties sąlygos negalioja. Kadangi deliktas (*lot. Delictum – nusizengimas*) yra teisės pažeidimas, nesutartinė prievolė, kylanti padarius žalą asmeniui ar jo turtui. Statybos rangovo deliktinė atsakomybė tokiu atveju turi būti vertinama įstatymo arba pareigos elgtis atidžiai ir protingai pažeidimo kontekste. Statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė atsiranda todėl, kad statybos rangovas turi padidintos atsakomybės teisinę pareigą elgtis atsargiai ir protingai, kad asmenims ar jų turtui nepadarytų žalos.

Pirmiausia statybos rangovo veiksmų neteisėtumas gali pasireikšti neteisėtu neveikimu. Ši civilinės teisinės atsakomybės neteisėtų veiksmų elemento dalis pasižymi turimų pareigų nevykdymu. Kaip matyti iš statybos rangovo nurodytų dalies pareigų, daugumą pareigų statybos rangovas turi atlikti aktyviais veiksmais. Neteisėtas statybos rangovo neveikimas laikomas tada, kai jis turi pareigą veikti, tačiau to nedaro. Statybos subjektas pasyviai reaguoja į savo įstatymines pareigas, jų neįgyvendina. Toks abejingumas gali sukelti nepataisomos žalos tiek statytojui, tiek ir tretiesiems asmenims arba jų turtui. Toks statybos rangovo elgesys gali būti įvardijamas pasyvaus

¹¹ Žr. Ten pat.

¹² Vileita A. in Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis (moksl. red. V. Mizaras). Vilnius: Justitia, 2009.

veikimo terminu, kadangi statybos rangovas nors ir neatlieka aktyvių veiksmų, tačiau supranta, kad neatlikdamas savo pareigų, t. y. veikdamas pasyviai, nieko nedarydamas, gali sukelti žalą kitiems asmenims ar jų turtui, ko pasekoje jam gali kilti ne tik sutartinė, bet ir deliktinė atsakomybė, nesusijusi su sutartine, bet tiesiogiai susijusi su abejingumu atliekamoms pareigoms.

Taip pat statybos rangos santykiuose statybos rangovo civilinei deliktinei atsakomybei kilti svarbus ir neteisėtas statybos rangovo veikimas. Priešingai, nei neteisėtas neveikimas, neteisėtas veikimas pasireiškia pareigų atlikimu, kurių protingas, atsargus ir atidus rangovas, tokioje pačioje situacijoje ne tik kad neatliktų, bet ir stengtųsi kuo geriau atlikti, kad taip išvengtų neigiamų tokių veiksmų neatlikimo pasekmių.

Teisėtas statybos rangovo veikimas. Statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės neteisėtų veiksmų elemento dalis, kai statybos rangovas, nors ir veikia remdamasis teisės aktų nustatytais reikalavimais, tačiau kilusią žalą jam vis tiek tenka atlyginti. Tokia situacija kartais susiklosto todėl, kad vykdant statinio statybą, net ir laikantis visų reikalavimų ir elgiantis ypatingai atsargiai ir rūpestingai, gali būti padaroma deliktinė žala. Tokių situacijų reglamentavimas yra nustatytas ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 266 str. bei 6. 270 str. Įstatyme imperatyviai nustatyta, kad žalą, padarytą dėl pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių jų trūkumų, privalo atlyginti šių objektų savininkas (valdytojas), taip pat asmuo, kurio veikla susijusi su didesniu pavojumi aplinkiniams (transporto priemonių, mechanizmų, elektros ir atominės energijos, sprogstamųjų ir nuodingų medžiagų naudojimas, statybos ir t. t.), privalo atlyginti didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jei neįrodo, kad buvo aplinkybės, dėl kurių kilusios žalos šie asmenys neprivalo atlyginti¹³. Kadangi statinio valdytojas iki statinio pridavimo statytojui (užsakovui) yra statybos rangovas (jei kitas asmuo teisės aktų nustatyta tvarka nėra paskirtas valdytoju), tai remiantis įvardintais atvejais analizuojamoje temoje atsakomybė už žalą, padarytą veikiant teisėtais veiksmais, nors ir nesant statybos rangovo kaltės, vis tiek žalą turės atlyginti pats statybos rangovas. Kaip matyti statybos rangovo pareiga kompensuoti statinio padarytą žalą gali atsirasti statybos rangovui vien esant statinio valdytoju, nors ir nesiekiant ir tyčia nedarant jokių neteisėtų veiksmų. Tačiau svarbu, kad tokios situacijos įmanomos tiksliai įstatymų nustatytais atvejais, statybos rangovui neperkeliant pareigos atlyginti deliktu padarytą žalą bet kuriuo atveju.

Tačiau, kaip minėta, yra aplinkybių, kurioms esant statybos rangovas gali būti atleidžiamas nuo deliktu padarytos žalos atlyginimo. Šios eliminuojančios aplinkybės gali būti pritaikomos tik tada, jei žala buvo padaryta dėl nenugalimos jėgos (*force majeure*) arba dėl paties nukentėjusiojo

¹³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

tyčios ar didelio neatsargumo¹⁴. Šiuo atveju nukentėjusiojo asmens tyčia įrodinėjama pagal bendrąsias taisykles, o didelis neatsargumas vertinamas pagal vidutiniškai protingo ir atidaus asmens galimą elgesį jam esant tokioje pačioje situacijoje. Nenugalimos jėgos sąvoka apibūdinama kaip nepaprastos aplinkybės, kurių negalima nei numatyti arba išvengti, nei kuriomis nors priemonėmis pašalinti. Tokiomis aplinkybėmis laikoma karai, stichinės nelaimės, sabotazas, maištai revoliucijos ir kt. aplinkybės¹⁵. Taigi statybos rangovas teisėtais veiksmais padaryto žalos turės teisę neatlyginti tik šiais dviem atvejais, kas tik dar kartą patvirtina, jog šiam subjektui vykdant darbus neužtenka elgtis atidžiai ir rūpestingai atsižvelgiant į vidutinio asmens standartą, jo atidus ir rūpestingas elgesys turi pasireikšti kaip atitinkamos profesijos asmens ypatingai profesionalus, padidintos atsakomybės elgesys.

Netiesioginė civilinė atsakomybė. Tai tokie atvejai, kai padarytą žalą privalo atlyginti ne pats žalą tiesiogiai padaręs asmuo, o kitas subjektas, t. y. žalą padaręs subjektas ir atsakingas už žalą subjektas nesutampa. Taip yra todėl, kad tokiais atvejais atsakingas už žalą asmuo privalo kontroliuoti žalą padariusio asmens veiksmus. Žalą atlyginančio subjekto kaltė tokiu atveju pasireiškia netinkama kontroliuojamo subjekto ir jo atliekamų veiksmų priežiūra.

Nustatant, jog už konkrečią deliktą padarytą žalą yra atsakingas statybos rangovas, visuomet reikia nustatinėti ir jo atliktų veiksmų teisėtumą ar neteisėtumą, kadangi nuo šios aplinkybės gali priklausyti priteistinos žalos dydis, draudiminiai statybos rangovo teisiniai santykiai ir kt. Svarbu, kad statybos rangovo kaltė, kitaip nei atliktų veiksmų neteisėtumas, tokiais atvejais yra preziumuojama¹⁶. Vadinasi įvykus atsitikimui, kurio metu padarytą deliktinę žalą turėtų atlyginti statybos rangovas, preziumuojama, jog dėl tokios žalos statybos rangovas yra kaltas, atitinkamai pastarasis turi įrodinėti, jog jo kaltės dėl konkrečios žalos nėra. Tačiau neteisėtų veiksmų statybos rangovui tokioje situacijoje įrodinėti nereikės. Preziumuojama, jog šis statybos proceso subjektas atlikdamas visus statybos rangos darbus veikė teisėtai, o jo veiksmų neteisėtumą atitinkamai turi įrodinėti žalą patyręs asmuo.

Taigi vertinant statybos rangovo civilinę deliktinę atsakomybę yra svarbu įvertinti statybos rangovo atliktų veiksmų teisėtumą. Tokiose situacijose svarbu, ar rangovas veikė kaip ypatingai atsargus ir atidus savo profesijos atstovas, ar jo veiksmai buvo teisėti ir ne dėl jo kaltės buvo

¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. liepos 15 d. nutarimas Nr. 840 „Dėl Atleidimo nuo atsakomybės esant nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybėms taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 68 – 1652.

¹⁶ Mitkus S. Statybos teisė. Vilnius: Technika, 2002.

padaryta žala, ar statybos rangovas veikė pasyviai, ar aktyviai. Statybos rangovo veiksmų teisėtumas turėtų padėti išvengti didelių neigiamų padarinių asmenims ar jų turtui, kadangi taip statybos subjektas veikia pagal įstatymą, elgdamasis kaip protingas, ypatingai atsargus ir atidus padidintos rizikos specialybės atstovas. Savo teisėtu veikimu, tikėtina, subjektas išvengs didesnės žalos, kas vargiai įmanoma statybos rangovui neteisėtus veiksmus atliekant aktyviai arba pasyviai. Taip pat statybos rangovui svarbi ir ta aplinkybė, ar žala asmeniui ir jo turtui kilo dėl jo darbuotojų atliekamų kaltų veiksmų. Kadangi statybos rangovas, šiuo atveju kaip darbdavys, yra atsakingas už savo darbuotojų veiksmus, kuriuos jie atlieka darbo metu, svarbu įvertinti ir tai, ar statybos rangovas kaip darbdavys ėmėsi visų įmanomų priemonių, savo darbuotojų reikiamai kvalifikacijai įgyti, jų atliekamų darbų priežiūrai ir vertinimui, pastebėtų klaidų ir netinkamai atliktų darbų ištaisymui, netinkamų pagal kvalifikaciją darbuotojų tinkamam paruošimui. Šios aplinkybės taip pat yra svarbios, kadangi kuo statybos rangovas kaip darbdavys yra atidesnis ir reiklesnis savo darbuotojams kaip tokiems, tuo didesnė tikimybė, jog visi darbai bus atlikti tinkamai, ko pasekoje bus didesnė tikimybė išvengti deliktu padarytos žalos. Ir atvirkščiai, jei statybos rangovas yra nepakankamai reiklus savo darbuotojams, statinio statybų priežiūra vykdoma aplaidžiai, nereikalaujama iš darbuotojų kokybiško darbo, tuo didesnė tikimybė deliktinei žalai atsirasti ir tuo griežčiau reikėtų vertinti rangovą kaip darbdavį, galbūt netgi numatyti papildomas sankcijas už aplaidų darbuotojų kvalifikacijos reikalavimą arba visišką nereikalavimą.

1.2. Kaltė kaip rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga

Kaltę kaip vieną iš civilinės teisinės atsakomybės sąlygų reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹⁷ 6. 248 str. Civilinės atsakomybės atsiradimas įmanomas tik tuomet, prievolė neišvykdoma arba vykdoma netinkamai¹⁸. Pažymėtina, kad kreditoriaus (skolininko) atsakomybė gali atsirasti ir be kaltės, tačiau tai turi būti nustatyta įstatymų ar sutartimi. Statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atveju atsakomybė be kaltės gali atsirasti tik tai įstatymo numatytu atveju.

Kaltė, kaip civilinės teisinės atsakomybės sąlyga, nustatoma remiantis objektyviais kriterijais (kitais nei pvz. baudžiamojoje teisėje, kur kaltei nustatyti yra svarbi ir subjektyvioji kaltės pusė). Taigi nustatinėjant statybos rangovo civilinę deliktinę atsakomybę vertinamas tik išorinis

¹⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁸ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2004.

jo elgesio variantas, t. y. nustatinėjama, ar statybos rangovas, atlikdamas veiksmus, veikė pagal protingo ir atidaus žmogaus elgesio standartą. Nustatant statybos rangovo kaltę, kaip civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga, vertinami ir lyginami šie kriterijai:

1. Statybos rangovo elgesys konkrečioje situacijoje;
2. Hipotetinis protingo, rūpestingo statybos rangovo objektyvus elgesio standartas¹⁹.

Vertinant konkrečią situaciją visuomet atsižvelgiama į šiuos du kriterijus, jie tarpusavyje turi būti lyginami. Jei tarp jų yra sutaptis, tai statybos rangovo elgesys vertinamas kaip tinkamas tokioje situacijoje, kur ir elgiantis atidžiai ir protingai žala vis vien būtų atsiradusi. Tačiau esant tokiai situacijai, kai realus statybos rangovo elgesys nesutampa su hipotetine situacija, konstatuojama, jog statybos rangovas nesielgė pakankamai rūpestingai ir atidžiai konkrečioje situacijoje, ir dėl kilusios žalos yra paties statybos rangovo kaltės, todėl žala turi būti jo atlyginama. Bendro pobūdžio pareiga elgtis atsargiai, dėmesingai ir savo veikla nedaryti žalos kitiems asmenims ar jų turtui statybos rangovas savo atliekamoje veikloje negali remtis, kadangi jam yra keliami didesni, reiklesni elgesio standartai, nei eiliniam civilinės teisinės apyvartos subjektui. Statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė ypatinga tuo, kad statybos rangovas veikia kaip ypatingos profesijos atstovas, kurio darbo pobūdis reikalauja ypatingos profesinės atsakomybės, ypatingo kruopštumo ir atidumo, pasirengimo savo darbui ir tinkamo darbų atlikimo. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 38 str. 2 d. nurodyta, kad tais atvejais, kai vienai iš šalių prievolės vykdymas kartu yra ir profesinė veikla, ši šalis turi vykdyti prievolę taip pat pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus. Statybos rangovo kaltė tokiu atveju suprantama kaip nesugebėjimas užtikrinti reikiamo atidumo, rūpestingumo ir apdairumo, kas yra būtina atitinkamomis sąlygomis.

Tačiau būna situacijų, kai statybos rangovui žalą, padaryta deliktu, tenka atlyginti ir nesant jo tiesioginės kaltės. Tokia situacija teisės doktrinoje gali būti įvardijama kaip absoliuti arba griežta atsakomybė²⁰. Kitaip nei teisės doktrina, įstatymas tokią situaciją įvardija kaip „atsakomybę be kaltės“. Tokia atsakomybės forma gali atsirasti tikrai įstatymo arba tarp šalių sudarytos sutarties numatytais atvejais. Nagrinėjamu atveju, t. y. statybos rangovo deliktinės atsakomybės atveju, - tik esant įstatyme nustatytiems pagrindams. Tokie įstatymo numatyti pagrindai yra Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 266 str. 6. 270 str. numatyti atsakomybės be kaltės pagrindai:

1. Statinių savininko (valdytojo) atsakomybė;

¹⁹ Mizaras V. Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos // Šiuoliakinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos. Justitia. 2007.

²⁰ Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius: Justitia, 1995. P. 228.

2. Atsakomybė už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą.

Teisės doktrinoje nurodoma, kad šie atvejai grindžiami klasikine rizikos teorija, ir atsakomybės už valdant didesnio pavojaus šaltinį padarytą žalą atvejai laikytini klasikiniu griežtosios civilinės atsakomybės taikymo pavyzdžiu²¹.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso²² 6. 266 str. nustatoma prezumpcija, jog žalą privalo atlyginti asmuo, esantis statinio savininkas. Kai statinys įregistruotas viešame registre, savininku laikomas asmuonurodytas registre kaip daikto savininkas ar valdytojas. Tačiau ši prezumpcija yra nuginčijama. Todėl savininkas gali būti atleistas nuo atsakomybės įrodęs, kad statinį iš tikrųjų valdė ne jis, bet kitas asmuo, kuris ir buvo atsakingas už statinio būklę²³. Taigi analizuojant statinių valdytojo atsakomybės klausimą be kaltės, svarbu nustatyti, kas žalos padarymo momentu buvo tikrasis statinio valdytojas, kas turėjo pareigą taip prižiūrėti statinį, kad žala nebūtų padaryta. Kaip jau minėta, būna situacijų, kai statinio savininkas ir valdytojas yra du skirtingi asmenys. Taip gali nutikti jei statinio savininkas perleidžia savo turtą valdyti kitam asmeniui pavyzdžiui panaudos, nuomos ir kt. pagrindais. Tokiu atveju už padarytą žalą turėtų atsakyti tikrasis statinio valdytojas, tas kuris turėjo pareigą užtikrinti statinio saugumą. Statybos rangos atveju, statybos rangovui deliktinė atsakomybė kiltų tuomet, jei jis būtų pastato valdytojas. Tokia situacija gali susiklostyti statybos rangovui atliekant rangos darbus konkrečiame objekte, t.y. pastate, kuris padarė žalą asmeniui ar jo turtui. Tokiu atveju turėtų būti įrodyta, kad pastato valdymas buvo statybos rangovo valioje, kadangi, kaip jau buvo minėta, civilinėje teisėje galioja prezumpcija, jog už pastatų padarytą žalą atsakingas pastato savininkas.

Taip pat įdomi teisinė situacija yra tuomet, jei pastatas jau yra pradėtas statyti, tačiau registrų centre dar nėra registruotas kaip konkretaus asmens nuosavybė. Tokiu atveju taip pat reikia žiūrėti, kas turėjo realią galimybę valdyti daiktą, juo naudotis ir jį prižiūrėti. Jei deliktinė žala dėl statinio buvo padaryta statinį rekonstruojant, remontuojant ar griauinant, tai už tokio statinio padarytą žalą turėtų atlyginti statybos rangovas, o kai įvyksta jau naudojamo statinio avarija – statinio naudotojas ir (arba) statinio techninis prižiūrėtojas. Tokia atsakomybės paskirstymo forma būtų logiška ir teisiškai pagrįsta, kadangi asmuo, kuris žalos padarymo metu turėjo realią galimybę tokios žalos padarymo išvengti, žalos padarymo metu naudojosi, valdė ar prižiūrėjo statinį, turi

²¹ V. Mizaras. Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos // Šiuoliakinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos. Justitia. 2007, P. 65.

²² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003, P. 370.

atsakyti ir už neigiamus padarinius, kurie atsirado dėl tam tikro asmenų priežiūroje buvusio statinio. Juolab, kad ir Lietuvos Respublikos statybos įstatymas įvykus statinio avarijai, numato tam tikras pareigas būtent tiems asmenims, kurie avarijos metu buvo atsakingi už statinį.

Taigi nustačius, kad žalos padarymo metu statinį valdė ir jį prižiūrėjo statybos rangovas, pastarasis ir turės atlyginti deliktu padarytą žalą, jei neįrodys, jog žala buvo padaryta dėl nenumatytų aplinkybių arba paties nukentėjusiojo didelio neatsargumo. Be to statybos rangovas, atlikdamas veiklą veikia kaip savo profesijos atstovas, o atitinkamai profesinės atsakomybės atveju pagrindas civilinei atsakomybei yra net paties mažiausio laipsnio kaltė, t. y. menkiausias neatsargumas.

Atitinkama situacija yra ir su didesnio pavojaus šaltinio valdytojo atsakomybe. Tik nustačius, kad statybos rangovas žalos padarymo metu valdė statinį, turėjo užtikrinti jo saugumą, tik tokiu atveju jis turės pareigą atlyginti deliktinę žalą, jei neįrodys *force majeure* aplinkybių arba paties nukentėjusiojo didelio neatsargumo ar tyčios.

Taikant sutartinę atsakomybę, statybos rangovo kaltė yra preziumuojama. Įrodyti, kad jis darbą atliko kvalifikuotai, rūpestingai, nepažeisdami nei sutarties, nei įstatymo, privalo jis pats. Ieškovas tokiais atvejais privalo įrodyti tik žalos faktą ir priežastinį ryšį. Tuo tarpu pateikus ieškinį remiantis deliktinės statybos rangovo atsakomybės taisyklėmis, statybos rangovo kaltė, kitaip nei sutartinės atsakomybės atveju, nėra preziumuojama. Vadinasi ieškovas, pateikęs statybos rangovui ieškinį deliktinės atsakomybės pagrindu, privalės įrodyti statybos rangovo kaltę dėl kilusios žalos, pagrįsti pačią žalą ir įrodyti priežastinį ryšį tarp statybos rangovo veiksmų ir ieškovo kilusios žalos, šią žalą atitinkamai, pagal įstatymo reikalaujamas nuostatas, pagrįsti.

Teisės doktrinoje dar yra išskiriamos tyčinė arba neatsargi kaltės formos, tačiau statybos rangovo atsakomybei atsirasti kaltės forma paprastai neturi reikšmės, kadangi, kaip jau minėta, šiam subjektui yra taikoma atsakomybė be kaltės. Bet kaltės forma gali būti reikšminga sprendžiant deliktu padarytos žalos atlyginimo klausimus, o statybos rangovo padaryta žala paprastai yra atlyginama statybos rangovo privalomojo atsakomybės draudimo sutartyje nustatytos draudimo bendrovės, todėl šis klausimas išsamiau bus aptariamas kitame darbo skyriuje.

1.3. Žala ir nuostoliai kaip rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga

Žala – tai nukentėjusiojo turtinio ar kitokio intereso pažeidimas, t. y. nukentėjusiojo turtiniai ar kitokie praradimai, dėl kurių nukenčia jo turtinė padėtis arba padaromas neigiamas

poveikis neturtiniams interesams²⁴. Pats žalos darymas reiškia asmens subjektinės teisės pažeidimą, o taikant civilinę atsakomybę žalos atlyginimas visada yra turtinis. Jeigu asmens subjektyvių teisių pažeidimas pažeidžia asmens turtinius arba neturtinius interesus, tai reikia nustatyti, ar yra žala kaip civilinės atsakomybės pagrindas²⁵.

Deliktu padaryta žala gali būti padaryta tiek turtui (turtinė žala), tiek asmeniui (neturtinė žala). Abi šios padarytos žalos, jeigu jos yra pagrįstos ir įrodytos, turi būti atsakingo asmens atlyginamos.

Nagrinėjant žalos, kaip būtiniosios statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlygos, ypatumus, būtina atsakyti į šiuos pagrindinius klausimus:

1. Žalos atlyginimo subjektas, t. y. ar už padarytą žalą yra atsakingas būtent statybos rangovas;
2. Padarytos žalos apskaičiavimas ir pagrindimas.
3. Žalos atlyginimas.

Žalą atlyginti turintis subjektas nustatinėjamas pagal aukščiau minėtas taisykles, todėl šitame poskyryje nebus detaliau, išsamiau nagrinėjamas. Tik paminėtina, jog nustatinėjant už pastatais padarytą žalą atsakingą asmenį preziumuojama, jog už žalą atsakingas yra pastato savininkas, jeigu nėra įrodyta kitaip.

Kaip jau minėta, žala apskritai ir deliktu padaryta žala gali būti skirstoma į turtinę ir neturtinę žalą. Skiriasi ne tik šių žalų pobūdis, bet ir jų apskaičiavimo taisyklės.

Turtinė žala, kaip ją apibrėžia Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, yra asmens turto netekimas, sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Kaip matyti iš šios teisės normos, turtinė žala yra tokia, kuri yra padaroma asmens materialiniam turtui. Materialiniam turtui padarytą žalą pagrįsti yra gana nesudėtinga. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 249 str. 5 d. yra reglamentuota žalos, padarytos turtui, nustatymo taisyklė: žala apskaičiuojama pagal kainas, galiojančias teismo sprendimo priėmimo dieną, jeigu įstatymai ar prievolės esmė nereikalauja taikyti kainų, buvusių žalos padarymo ar ieškinio pareiškimo dieną. Be to prie tokios turtinės žalos gali būti priskiriami ir protingos išlaidos, skirtos žalos prevencijai ar jai sumažinti, susijusios su civilinės

²⁴ Bakanas A., Bartkus G., Dominas G. ir kt./vadovas prof. Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ komentaras. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1. P. 341.

²⁵ Papirtis L. V., Baranauskas E., Kiršienė J. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: MRU Leidybos centras, 2005. T. 2. P. 190.

atsakomybės ir žalos įvertinimu bei išlaidos, susijusios su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka. Taip pat prie turtinės žalos yra priskiriamos asmens negautos pajamos, kurios būtų gautos, jei nebūtų padaryta žala. Šių negautų pajamų dydžio nustatymas yra gana išsamiai išanalizuotas teisės doktrinoje, todėl plačiau darbe nebus aptariamas.

Neturtinė žala yra pripažįstami asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais²⁶. Tokia žala gali būti atlyginta tik įstatymo nustatytais atvejais. Vertinant neturtinės žalos dydį teismas turi atsižvelgti į šios žalos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.

Statybos rangovo deliktų padarytą žalą ir jos atlyginimą reikia nagrinėti kartu su statybos rangovo privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu ir jo reglamentavimu, kadangi tokią žalą įstatymo arba sutarties nustatytose ribose turi atlyginti draudikas, apdraudęs statybos rangovą privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, todėl ši tema plačiau bus analizuojame kitame šio darbo skyriuje. Tik yra paminėtina, kad nustatinėjant padarytą statybos rangovo deliktinę žalą, visuomet reikia vertinti teisėtais įrodymais pagrįstą žalos dydį, kadangi tokios žalos neįrodžius, statybos rangovas neturės ir pareigos jos atlyginti.

1.4. Priežastinis ryšys kaip rangovo civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga

Priežastis – reiškinių priežastinio ryšio (priežastingumo) komponentas, sąlygojantis pasekmės atsiradimą²⁷, arba kitaip dar priežastis gali būti apibūdinamas kaip reiškinyss arba jų grupė, sukelianti naujus reiškinius. Atitinkamai reiškinių, kuris atsiranda veikiant priežasčiai, galima vadinti pasekme. Kaip matyti priežastinis ryšys atspindi dviejų objektyvios tikrovės reiškinių - priežasties ir pasekmės - sąsają. Tas pats reiškinyss vienu atveju gali būti priežastis, kitu atveju - pasekmė. Civilinėje atsakomybėje priežastinis ryšys yra suprantamas kaip ryšys tarp neteisėtų veiksmų, kaip priežasties, ir žalos arba nuostolių, kurie turi būti šios priežasties pasekmė. Tačiau statybos rangovui deliktinė atsakomybė gali kilti ir nesant jo kaltės, kadangi šis statybos proceso subjektas turi atsakyti įstatymų nustatyta tvarka ir be kaltės, todėl priežastinis šiuo atveju turėtų būti

²⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

²⁷ Aničas J., Areška V., Barkauskas A. ir kt./vyr. redaktorius Zinkus J. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1982. T. 9. P. 206.

traktuojamas kaip ryšys tarp statybos rangovo deliktu padarytos žalos ir statybos rangovo teisėto ar neteisėto veikimo ar neveikimo. Iš to išplaukia, kad statybos rangovui statybos procese deliktu padarytą žalą gali tekti atlyginti remiantis ir netiesioginiu teisiniu priežastiniu ryšiu, o būtent kai rangovo tiesiogiai nepadarytas neigiamas turtinis poveikis, bet sudarytos sąlygos žalai atsirasti ar padidėti.

Netiesioginis priežastinis ryšys, dėl kurio statybos rangovui gali kilti civilinė deliktinė atsakomybė, taip pat statybos procese gali būti vertinamas kaip priežastinis ryšys, kai statybos rangovo atlikti ar neatlikti veiksmai savaime kitam asmeniui neigiamų padarinių, tačiau sukuria sąlygas tokiems padariniams atsirasti. Tokiu pavyzdžiu gali būti pripažintas aplaidus statybos rangovo darbuotojų kvalifikacijos reikalavimas, reikiamų leidimų vykdyti statybos darbus neturėjimas, netinkamos kokybės medžiagų statybos darbams atlikti naudojimas ir pan. Vertinant žalos atsiradimo priežastis privaloma atsižvelgti į visas įvykio aplinkybes ir priežastis, privaloma nustatyti pakankamą statybos rangovo veiksmų ir padarinių ryšį, t. y. nustatyti, kad statybos rangovo elgesys buvo pakankama priežastis deliktinei žalai atsirasti. Norint konstatuoti esant priežastinį ryšį tarp statybos rangovo teisėto ar neteisėto veikimo ar neveikimo, pakanka nustatyti, kad statybos rangovo elgesys yra nors ir ne vienintelė, bet pakankama žalos atsiradimo priežastis, tačiau toks priežastinis ryšys turėtų būti teisiškai reikšmingas²⁸.

²⁸ LAT CBS 2002 m. balandžio 17 d. nutartis c. b. B. Leskauskas ir kt. v. Vilniaus m. 5 notarų t Nr. 3K-3-614/2002.

2. CIVILINĖS DELIKTINĖS ATSAKOMYBĖS PASKIRSTYMAS TARP STATYBOS RANGOVO IR KITŲ STATYBOS PROCESO SUBJEKTŲ

Bendroji deliktinės atsakomybės taisyklė nustato, kad žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų nustatytais atvejais ir neturtinę žalą, privalo atlyginti žalą padaręs asmuo²⁹. Kaip matyti įstatymas nustato, kad žalą atlyginti turi būtent žalą padaręs asmuo, perleisti žalos atlyginimo prievolės kitam asmeniui būtų ne tik kad nelogiška, bet ir neteisinga, nesąžininga, neprotinga.

Tačiau yra tokių situacijų, kai asmeniui, tiek fiziniam, tiek juridiniam, atsakomybė už padarytą žalą gali kilti ir tuo atveju, jei žalą padarė ne jis pats. Viena iš tokių galimų situacijų yra nurodyta ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.266 str. Šis straipsnis nustato pastatų savininko (valdytojo) civilinę deliktinę atsakomybę. Pastatas, kaip yra nustatyta Lietuvos Respublikos Statybos įstatyme³⁰, yra apdengtas stogu statinys, kurio didžiausią dalį sudaro patalpos. Statinys savo ruožtu Statybos įstatyme yra apibrėžiamas kaip pastatas arba inžinerinis statinys, turintis laikančiąsias konstrukcijas, kurios visos (ar jų dalis) sumontuotos statybos vietoje atliekant statybos darbus, ir kuris yra nekilnojamasis daiktas. Deliktinei atsakomybei kilti už padarytą žalą neturi reikšmės aplinkybė, ar statinys yra įregistruotas viešame registre kaip nekilnojamasis daiktas, ar nėra registruotas. Taip pat žalos atlyginimo klausimui išspręsti neturi reikšmės ir ta aplinkybė, ar žalą padaręs pastatas buvo pastatytas teisėtai, ar ne. Konkrečioje situacijoje yra svarbu tai, kad žala buvo padaryta, ir kad ją turi atlyginti atsakingas už žalą asmuo. Preziumuojama, kad dėl žalos atsiradimo yra kaltas ir ją atlyginti turi asmuo, esantis konkrečaus statinio savininku. Kai statinys yra registruotas viešame registre, savininku laikomas asmuo, nurodytas registre kaip daikto savininkas ar valdytojas. Tačiau ši prezumpcija yra nuginčijama. Todėl savininkas gali būti atleistas nuo atsakomybės įrodęs, kad statinį iš tikrųjų valdė ne jis, bet kitas asmuo, kuris ir buvo atsakingas už statinio būklę. Tokiais atvejais svarbu, kas privalėjo rūpintis tinkama statinio priežiūra³¹. Pavyzdžiui tokia situacija gali būti, kai statytojas (užsakovas) pas statybos rangovą užsako statinio statybą, t. y. jie sudaro statybos rangos sutartį, ir statybos rangovas atlieka statybos rangos darbus. Tokiu atveju pastato kaip tokio nėra, kadangi jo nėra registruota viešame registre. Faktiškai už pastato būklę ir saugą statybos metu (ir garantinio termino metu pridavus pastatą) atsako statybos rangovas, todėl ir

²⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

³⁰ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. / I – 1240.

³¹ Bakanas A., Bartkus G., Dominas G. ir kt./vadovas prof. Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ komentaras. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1.

deliktu padarytą žalą turėtų atlyginti statybos rangovas, o ne būsimą pastato savininkas (jei nėra pastarojo kaltės).

Tačiau ir atliekant pastato statybos darbus, statybos procesas pirmiausia prasideda ne nuo pastato statymo, o nuo kitų darbų, kuriuos atlikus netinkamai atitinkamai gali būti padaryta deliktinė žala, todėl svarbu išsiaiškinti šiuos statybos proceso dalyvius ir jų funkcijas, tikslu atriboti statybos rangovo ir jų civilinę deliktinę atsakomybę.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato atsakomybės tarp statybos proceso dalyvių paskirstymą statinio sugriuvimo atveju. Viena dažniausiai pasitaikančių situacijų dėl kurių gali kilti statybos rangovo deliktinė atsakomybė yra viso statinio ar jo dalies sugriuvimas. Tačiau to pasėkoje atsiradusią žalą ne visada turi atlyginti tikrai statybos rangovas. Gali susiklostyti situacija, kai dėl statinio ar jo dalies sugriuvimo kaltu gali būti pripažintas kitas statybos proceso subjektas. Tokia situacija yra logiška ir gana paprastai paaiškinama. Jau šio darbo ankstesniame skyriuje buvo aptariamos statybos rangovo teisės, pareigos, jo kompetencija. Viena iš tokių statybos rangovo pareigų yra atlikti darbus, prižiūrėti jų eigą taip, kad dėl jo darbu ar neveikimo nebūtų padaryta žala kitų asmenų turtui, gyvybei, sveikatai. Tačiau teisiškai pagrįstai neįmanoma situacija (statybos procesą atliekant pagal teisės aktų reikalavimus, nenusižengiant jiems), kai rangovą vienašališkai galima pripažinti atsakingu už visus statybos rangos proceso metu atliktus darbus. Pats statybos procesas yra gana ilgas ir sudėtingas, jame dalyvauja ar bent jau turėtų dalyvauti tikrai kvalifikuoti, savo darbą išmanantys specialistai, kurie ne tik kad gerai atliktų savo darbus, pareigas, bet ir sugebėtų kilus problemoms dėl jų darbų kokybės trūkumo šias problemas išspręsti, o jų nepavykus išspręsti – galėti už tokių nepateisinamų darbų kokybės trūkumą atsakyti.

Statybos procesas, kaip žinia, pirmiausia prasideda nuo teisės būti statybos proceso subjektu įgyvendinimo. Asmuo pirmiausia turi įgyti reikiamą kvalifikaciją, savo galėjimą dirbti tokius sudėtingus ir atsakingus darbus, patvirtinti privalomomis licencijomis, leidimais vykdyti darbus ir pan. Ne veltui įstatymas numato privalomus reikalavimus asmenims, siekiantiems tapti statybos proceso dalyviais.

Visame statybos procese dalyvauja subjektai, kurie turi įvairų teisinį statusą, kurie atlieka skirtingas funkcijas. Tokių statybos proceso subjektų išskirtinumo požymis be kitų yra ir tas, kad kiekvienas iš šių subjektų gali veikti visame statybos procese, o kiti subjektai vykdyti tikrai epizodiškas, tik tam tikras užduotis statybos darbų procese.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo³² 11 straipsnyje yra išvardinti visi statybos dalyviai:

- a. Statytojas (užsakovas). Tai Lietuvos ar užsienio valstybės fizinis ar juridinis asmuo, kuris investuoja lėšas į statybą ir kartu atlieka užsakovo funkcijas;
- b. Tyrinėtojas. Tai fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, kuriems atitinkamą tyrinėjimų sritį reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai suteikia teisę atlikti šiuos tyrinėjimus;
- c. Statinio projektuotojas. Tai fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, turintys šio įstatymo nustatytą teisę užsiimti statinio projektavimu;
- d. Rangovas. Tai fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, turintys šio įstatymo nustatytą teisę užsiimti statyba;
- e. Statinio statybos techninis priežiūrėtojas. Tai architektas ar statybos inžinierius, kuris, atstovaudamas statytojui (užsakovui), vadovauja konkretaus statinio statybos techninei priežiūrai, atlieka statinio statybos (bendrųjų statybos darbų) bendrosios techninės priežiūros vadovo funkcijas, koordinuoja specialiąją statinio statybos priežiūrą, jos vadovų veiklą ir pagal kompetenciją atsako už pastatyto statinio normatyvinę kokybę;
- f. Tiekėjas. Tai fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, kuris (kuri) yra statybos produktų gamintojas (jo atstovas), platintojas, importuotojas, paslaugų organizatorius ir pan.;
- g. Statinio projektavimo valdytojas. Tai fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, veikiantis (veikianti) kaip įgaliotojo – statytojo (užsakovo) įgaliotinis, valdantis statinio projektavimą, organizuojantis statinio projektavimo ir su juo susijusių kitų statybos techninės veiklos pagrindinių sričių darbus, kuriuos atlieka jo pasamdytas šią teisę turintis fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija;
- h. Statinio statybos valdytojas. Tai fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija, veikiantys kaip įgaliotojo – statytojo (užsakovo) įgaliotinis, valdantis statinio statybą, organizuojantis statinio statybos ir su ja susijusių kitų statybos techninės veiklos pagrindinių sričių darbus, kuriuos atlieka jo pasamdytas šią teisę turintis fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita užsienio organizacija.

Nors šiame straipsnyje pateiktas baigtinis statybos dalyvių sąrašas, tačiau paminėtina, jog be šių asmenų statybos procese dalyvauja ir kiti asmenys, t. y. statinio architektas, statinio projekto

³² Lietuvos Respublikos statybos įstatymas//Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788.

rengėjas, statinio projekto dalies rengėjas, statinio statybos vadovas, statinio statybos procese dalyvaujantys viešojo administravimo subjektai.

2.1. Tyrinėtojas

Kaip matyti vienas pirmųjų subjektų, įsitraukiančių į statybos procesą yra tyrinėtojas. Tyrinėtojo pareigos tiek Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, tiek Lietuvos Respublikos statybos įstatyme yra nurodomos bendrai, nedetalizuotai ir nekonkretizuotai. Šiuose teisės aktuose nustatoma, kad tyrinėtojas atlieka tyrinėjimo darbus, projektavimo darbus, ir turi pateikti šių tyrinėjimų rezultatus³³. Pareigos teisės aktuose taip pat nurodomos bendrosios, privalomos visiems ne tik kad statybos proceso dalyviams, bet ir visiems civilinių teisinių santykių dalyviams: atliekant darbus pagal savo kompetenciją laikyti saugos taisyklių, sutarties, užduoties ir kitų pradinių duomenų nustatytų reikalavimų, atliekant darbus bendradarbiauti su užsakovu, atliekamus darbus derinti su užsakovu, o įstatymo numatytais atvejais ir su valstybės ar savivaldybės institucijomis, laikytis sutartyje nustatytų terminų ir t.t.

Išsamiau tyrinėtojo pareigas nustato Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 703 patvirtintas Statybos techninis reglamentas STR 1.04.02:2002 „Inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai“. Šiame STR yra pateikta tyrėjo sąvoka, nustatanti, kad tyrimų atlikėjas (kitais – tyrėjas) yra nustatytą kvalifikaciją turintis fizinis asmuo, tyrimų įmonės darbuotojas, atliekantis tam tikros rūšies (rūšių) tyrimų darbus ir atsakingas už tyrimų duomenų pakankamumą ir kokybę. Privalomai tyrėjų atliekami tyrimai skirstomi į inžinerinius geologinius tyrimus ir geotechninius tyrimus. Inžineriniai geologiniai tyrimai statybos proceso pradžioje suprantami kaip:

- a. žemės gelmių sandaros ir savybių tyrimai statybų planavimo ir statybos reikmėms;
- b. veikla, skirta ištirti užstatomos teritorijos, akvatorijos, statybos sklypo ar jo dalies inžinerines geologines sąlygas ir gauti duomenis, reikalingus atlikti detalų planavimą, rengti statinio statybos pagrindimą, projektinius pasiūlymus, statinio projektą, statybos darbų technologijos projektą, atlikti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą;

Savo ruožtu geotechniniai tyrimai statybos proceso pradžioje suprantami kaip:

- a. statybos sklypo ar jo dalies inžineriniai geologiniai tyrimai statinio pamatų, atraminių konstrukcijų ar statybos darbų technologijos projekto sprendiniams rengti.

³³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

Tyrinėtojas statybos proceso pradžioje atlieka šiuos Inžinerinius geologinius (geotechninius) tyrimus, privalomus statybos ir statinių naudojimo reikmėms, kurių visuma susideda iš:

- a. Geologinių tyrimų. Geologija – mokslas, tiriantis žemės pluta ir gilesnes geosferas³⁴;
- b. Hidrogeologinių tyrimų. Hidrogeologija – mokslas, tiriantis požeminius vandenis, pasiskirstymo ir filtracijos dėsnius, vandens poveikį statiniams ir kt. su vandeniu susijusius reiškinius³⁵;
- c. Geofizikinių tyrimų. Geofizika – mokslas, tiriantis žemės fizikines savybes ir fizikinius procesus, vykstančius žemės plutoje, hidrosferoje ir atmosferoje.;
- d. Geomechaninių tyrimų. Geomechanika – žemės kasybos darbų projektavimas, kuriais siekiama užtikrinti apsaugą nuo drebėjimų ir kitų panašių geomechaninių reiškinių³⁶;
- e. Geodinaminių tyrimų. Geodinamika – geologijos mokslų kryptis, nagrinėjanti viršutinių žemės plutos horizontų dinamiką žmogaus inžinerinės veiklos tikslams. Šis mokslas įvertina dabartinės gamtinės statybines sąlygas būtinas inžinerinių objektų statybai ir eksploatacijai bei vertina uolienas ar gruntus, įvairius geologinius procesus ir tuo remiantis parenka teisingą inžinerinių objektų statybą³⁷.

Nagrinėjant Statybos techninį reglamentą³⁸ galima daryti išvadą, jog inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai atliekami remiantis tam tikra tvarka, t. y. papildomai galima išskirti šių tyrimų stadijas:

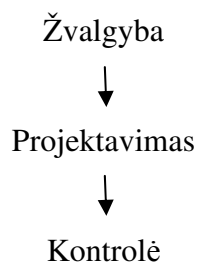
³⁴ Aničas J., Areška V., Barkauskas A. ir kt./pirmininkas Zinkus J. Lietuviškoji Tarybinė Enciklopedija. Vilnius: Mokslas, 1978. T. 4. P. 64.

³⁵ Aničas J., Areška V., Barkauskas A. ir kt./pirmininkas Zinkus J. Lietuviškoji Tarybinė Enciklopedija. Vilnius: Mokslas, 1978. T. 4. P. 338.

³⁶ <http://www.profesijupasaulis.lt/povol/145.htm>.; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

³⁷ http://lt.wikipedia.org/wiki/In%C5%BEin%C4%97_geodinamika.; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

³⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 703 patvirtintas „Statybos techninis reglamentas STR 1.04.02:2004“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25 – 779.

Žvalgybinius tyrimus nagrinėjant statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės klausimą galima apibūdinti kaip vietovės tinkamumo konkrečios statinio statybai įvertinimą pagal geologinius, hidrogeologinius, geomorfologinius ir geodinaminius požymius³⁹. Projektavimas – tyrinėjimų stadija, kurioje paruošiama tyrimų ataskaita, kurioje privalomai nurodomi statinio projekto konstrukcinės dalies sprendiniai, tikslinamieji ir tikrinamieji skaičiavimai ir kt. privalomos konkrečios statinio statybos konkrečioje teritorijoje leistinumo sąlygos⁴⁰. Kontrolė – stebėjimai ir bandymai, atliekami statybos ir statinio naudojimo metu – prognozuotoms inžinerinėms sąlygoms patikrinti⁴¹. Kontrolinių tyrimų tikslas yra patikrinti ir patikslinti projektinių tyrimų duomenis, kai keičiami projekto techniniai sprendiniai, kartu pakeičiant projekto geotechninę kategoriją, ar jei nuo anksčiau atliktų statybos aikštelės tyrimų praėjo daugiau nei penkeri metai; patikrinti projektinių tyrimų duomenis ir inžinerinės geologinės prognozės atitiktį tikrosioms sąlygoms bei įvertinti atliktų tyrimų kokybę ir duomenų patikimumą.

Taigi kai matyti iš to, kas išdėstyta, statybos procese ne vien tik statybos rangovui gali kilti deliktinė atsakomybė. Šiame sudėtingame procese už tinkamą darbų atlikimą yra atsakingas ne vienas asmuo, o jų visuma. Tyrinėtojas, kaip matyti, taip pat turi būti savo srities specialistas, kadangi nuo jo tinkamai atliktų tyrimų priklauso tolimesni statybos proceso darbų tinkamas atlikimas. Nuo tyrinėtojo atliktų tyrimų priklauso, ar galima pradėti konkrečios statinio statybą konkrečioje teritorijoje, ar negalima. Jei asmuo, atlikęs tyrimus, nebus savo srities specialistas, jis negalės tinkamai nustatyti, ar tam tikroje teritorijoje galima statyti atitinkamus statinius. Tokiu atveju laikytina, kad už kilusią žalą atsakingas bus atsakingas savo veiksmų tinkamai neatlikęs subjektas. Tačiau tokiose situacijose labai svarbu įrodyti atliktų darbų tinkamą kokybę. Vadinasi kilus situacijai, kai pastatas ar jo dalis padaro žalą asmeniui ar jo turtui, dėl ko statybos rangovui

³⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 703 patvirtintas „Statybos techninis reglamentas STR 1.04.02:2004“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25 – 779.

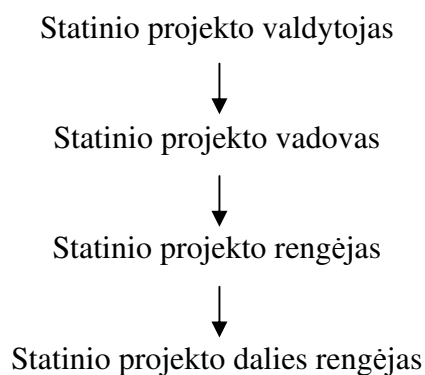
⁴⁰ Žr. Ten pat.

⁴¹ Žr. Ten pat.

gali kilti civilinė deliktinė atsakomybė, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, ar dėl pastato padarytos žalos nėra kalta ne paties statinio pastatymo atlikimas, technika ir kt. aplinkybės, o ar ant tinkamo žemės sluoksnio yra pastatytas atitinkamas statinys. Jei vieta ar konstrukcijos parinktos netinkamai, netinkamai nustatytos hidrogeologinės ar kitos vietovės sąlygos, o tyrinėjimo ataskaita pateikta statybos rangovui kaip tinkama, kuria remiantis statybos rangovas atliko darbus, atsakomybė tokiu atveju turėtų kilti tyrinėtojų. Be abejo, pirmiausia žalą patyręs asmuo kreiptųsi į statybos rangovą, kaip į didesnio pavojaus šaltinio valdytoją, o šis savo ruožtu turėtų pateikti dokumentus, įrodančius, kad jis darbus atliko tinkamai, pagal reikalaujamus kokybės standartus, o žala kilo dėl netinkamai atliktų tyrimų, ko pasekoje ir kilo deliktinė žala. Be abejo taip situacija vertinama tuomet, kai statybos rangovas yra sąžiningas, atidus rangovas, kuris laikosi teisės aktų ir kitų statybos procesą reglamentuojančių įstatymų bei vadovaujasi jo profesijai keliamų standartų.

2.2. Statinio projektuotojas

Kitas subjektas, su kuriuo statybos rangovui gali tekti dalintis deliktinę atsakomybę, yra statinio projektuotojas. Statinio projektuotojas yra fizinis, juridinis asmuo ar kita užsienio organizacija, turintys teisę užsiimti statinio projektavimo veikla⁴². Projektavimo veikla statybos proceso metu gali būti vykdoma ne vieno, o kelių asmenų. Tokiu atveju civilinė deliktinė atsakomybė atitinkamai kiltų tam asmeniui, kuris atliko įstatymų nustatytų reikalavimų neatitinkantį projektą. Statinio projektavimo stadijoje gali dalyvauti šie dalyviai:

Kiekvienas iš šių subjektų statybos procese atlieka skirtingas funkcijas, tačiau statinio statybai yra svarbiausia jų atliekamų funkcijų visuma, kuria ir vadovaujasi statybos darbų rangovas

⁴² Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

atlikdamas darbus. Statybos rangovas atlikdamas darbus remiasi būtent statinio projektuotojo ar projektuotojų komandos atliktais statinio projektais, kai tuo tarpu statinio projektuotojai atlikdami darbus be kitų vadovaujasi ir tyrinėtojų atliktais tyrimais ir tyrėjų pateiktomis tyrimo ataskaitomis (jei laikysime, kad statinio projektuotojas ir tyrinėtojas bus skirtingi asmenys).

Šiuo atveju statybos procese statinio projekto valdytojas yra užsakovo (statytojo) (kaip jis yra suprantamas statybos procese apskritai) įgaliotas asmuo, kuris valdo visą statinio projektavimą, organizuoja su statinio projektavimu susijusius darbus. Statinio projekto vadovas savo ruožtu konkrečiame statybos procese organizuoja viso statinio projekto rengimą, koordinuoja statinio projekto dalių sprendinius bei statinio projekto dalių vadovų veiklą, prižiūri ir atsako, kad statinio projektas būtų rengiamas laikantis privalomųjų norminių teisės aktų reikalavimų. Statinio projekto vadovui, galima sakyti, yra pavaldūs statinio projekto rengėjas ir statinio projekto dalies rengėjas, jei toks subjektas dalyvauja konkrečiame statybos procese. Statinio projekto rengėjo funkcijos šiuo atveju būtų rengti konkretaus statinio projektą pagal statinio projekto vadovo pateiktus nurodymus. Jei ruošiant statinio projektą dalyvauja ir statinio projekto dalies rengėjas, kuris rengia konkrečią statinio projekto dalį ir už kurios tinkamą parengimą yra atsakingas. Statinio projekto dalies rengėjas pagal aplinkybes gali būti atskaitingas statinio projekto rengėjui, statinio projekto vadovui, retais atvejais statinio projekto vadovui.

Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai numato pakankamai griežtus reikalavimus asmenims, siekiantiems įgyti teisę tapti statinio projektuotoju. Šie aukšti kvalifikaciniai profesiniai reikalavimai, kaip ir statybos rangovo, yra pagrįsti šių asmenų darbo ir siekiamo rezultato specifika. Statinio projektuotojai (neatsižvelgiant į jų pareigybes), privalo savo darbus atlikti tinkamai, kadangi statybos rangovas darbus atliks būtent pagal jų atliktus projektus, t. y. statys statinius, kurie yra priskirtini didesnio pavojau šaltiniui.

Atitinkamai ir deliktinė atsakomybė tarp statybos rangovo ir statinio projektuotojo ar jų grupės gali būti pripažįstama ir taikoma tiek vienam iš šių subjektų, t. y. tikrai statinio projektuotojui (šiuo atveju statinio projektuotojo sąvoka darbe apima ir statinio projekto vadovo, statinio projekto rengėjo, statinio projekto dalies rengėjo sąvokas), tikrai statinio statybos rangovui, arba abiems subjektams kartu.

Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas⁴³ imperatyviai nustato statybos projektuotojo pareigas (toks elgesys privalomas tiek statinio projekto vadovui, tiek rengėjui, tiek statinio projekto dalies rengėjui):

⁴³ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

1. Pasisamdyti arba paskirti statinio projekto vadovą;
2. Parengti statinio projektą;
3. Savo parašu patvirtinti, jog statinio projektas atitinka įstatymų, kitų teisės aktų, privalomųjų projekto rengimo dokumentų, normatyvinių statybos techninių dokumentų ir normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimus;
4. Esant būtinybei pataisyti statinio projektą;
5. Atlikti statinio projekto įgyvendinimo priežiūrą;
6. Dalyvauti statinį pripažįstant tinkamu naudoti.

Kaip matyti iš statinio projektuotojo Lietuvos Respublikos Statybos įstatyme⁴⁴ privalomai nurodomų pareigų, statinio projektuotojas privalo būti atsakingas už savo statinio projekto tinkamą paruošimą iki pat statybos proceso pabaigos, t. y. iki statinio pripažinimo tinkamu naudotis.

Sprendžiant civilinės deliktinės atsakomybės paskirstymo klausimą tarp statinio projekto rengėjo ir statinio statybos rangovo, svarbu tinkamai įvertinti statybos rangovo veiksmų teisėtumą. Dėl yra būtina statybos darbų vykdymą vertinti ne tik remiantis statybos rangovo atliekamais statybos veiksmais, bet ir įvertinti patvirtintą konkretaus statinio projektą, jo atitikimą teisės aktų keliamiems reikalavimams, bei taip pat įvertinti statybos rangovo atliktus ar atliekamus statybos darbus, kiek jie atlikti remiantis patvirtintu statinio projektu. Visgi tai yra svarbu dėl to, kad statybos rangovas atlikdamas statybos darbus be kitų privalomųjų reikalavimų remiasi ir patvirtintu statinio projektu. Vertinant šių dviejų asmenų deliktinės atsakomybės atirbojimo klausimą galimos šios situacijos žalos padarymo atveju:

1. Žala padaroma dėl statinio projektuotojo veiksmų;
2. Žala padaroma dėl statybos rangovo veiksmų;
3. Žala padaroma dėl abiejų statybos proceso subjektų veiksmų

Statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos yra aptartos ankstesniame darbo skyriuje, t. y. neteisėti veiksmai, kaltė, žala, priežastinis ryšys tarp kaltės ir atsiradusios žalos. Šiuo atveju statybos rangovo deliktinei atsakomybei kilti turėtų būti nustatyta, kad statybos rangovas, atlikdamas statybos rangos darbus, nesilaikė statinio projekte ir kituose privalomuose dokumentuose nurodytų reikalavimų. Jei vertintumėm situaciją, kad statinio projekto rengėjas statinio projektą sudarė pagal visus normatyvinius reikalavimus, nepažeisdamas teisės aktų bei neviršydamas savo kompetencijos, statinio statybos rangovas atlikdamas darbus turėtų vadovautis tokiu statinio projektuotojo parašu patvirtintu statinio projektu. Tokių atveju vertinama

⁴⁴ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

turėtų būti tiktai statybos rangovo kaltė, atlikti veiksmai. Būtų gana aiški reglamentavimo situacija, jei kaltė ir neteisėti veiksmai iš statinio statybos rangovo pusės būtų neginčytini, tuomet deliktu padarytą žalą statybos rangovas ir turėtų atlyginti. Taip pat statybos rangovas turėtų atlyginti ir deliktu padarytą žalą, jei jis atlikdamas statybos darbus veikė neatidžiai, nerūpestingai, nusižengdamas *bonus pater familias* principui. Būdamas savo srities specialistu ir padidintos rizikos profesijos atstovas, profesionalas, turėtų savo pareigas atlikti ypatingai atidžiai, visais būdais siekti išvengti galimai kilsiančios žalos.

Tačiau kiek kitaip situacija vertinama esant ir statinio projektuotojo kaltei. Lietuvos Respublikos CK⁴⁵ 6. 703 str. reglamentuoja statinio projektuotojo atsakomybę už darbų kokybę. Projektuotojas atsako už netinkamą techninių dokumentų parengimą, už statinio statybos darbų perdirbimą dėl netinkamai atliktų projektavimo darbų arba netinkamai parengtų techninių dokumentų bei už darbų (dokumentų) trūkumus, kurie buvo nustatyti darbų pagal parengtus techninius dokumentus vykdymo metu ar priimant tyrinėjimo darbų rezultatą, ar naudojant šių darbų pagrindu sukurtą objektą. Jeigu nustatomi techninių dokumentų trūkumai, statinio projektuotojas privalo pareikalavus neatlygintinai ištaisyti techninių dokumentų trūkumus bei atlyginti užsakovui nuostolius, jeigu rangos sutartis nenustato ko kita. Be to Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 696 str. nustato statinio projektuotojo atsakomybę sugriuvus statiniui, kurio projektą jis ruošė ir jei šio statinio sugriuvimo priežastimi yra netinkamai paruoštas statinio projektas.

Vertinant šias teisės normas sistemingai su statybos rangovo atsakomybę reglamentuojančiomis teisės normomis, manytina, kad statinio projektuotojas turėtų atsakyti ne tik už statinio sugriuvimą, bet ir už tokio statinio padarytą žalą kitiems asmenims ar jų turtui, jei tokios žalos atsiradimo priežastimi yra statinio projektuotojo netinkamai, nekokybiškai atliktas darbas. Juolab kad ir šis subjektas, kaip ir statybos rangovas, turėtų drausti privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu (Lietuvos Respublikos statybos įstatymas⁴⁶), kuris taipogi esant atitinkamoms sąlygom turėtų padengti dėl statinio projektuotojo darbų netinkamos kokybės padarytą žalą.

Esant šiom dviem, galima pavadinti „idealiom“ situacijom, kai dėl deliktu padarytos žalos kaltas tik vienas statybos proceso subjektas, preziumuojant jų kaltę, žalos atlyginimo procese nukentėjusiajam reikėtų tiesiog pateikti visus įrodymus, pagrindžiančius padarytą žalą ir kaltasis

⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

subjektas turėtų tą žalą atlyginti. Tačiau kiek sudėtingesnė situacija yra, kai už padarytą žalą atsako ir statybos rangovas, ir statinio projektuotojas. Tokiu atveju reikėtų nustatyti kiekvieno iš šių subjektų kaltės laipsnį ir proporcingai atsakomybės už deliktu padarytą žalą dydį. Tokiu atveju kiekvienas iš šių subjektų už padarytą žalą turėtų atlyginti atitinkamai nustatytą proporciją žalos.

2.3. Statinio statybos techninis prižiūrėtojas

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁴⁷ dar vienas iš statybos proceso subjektų, kuriam gali kilti atsakomybė už statinio sugriuvimą, gali būti statybos techninis prižiūrėtojas. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo⁴⁸ 2. d. 51 p. nurodyta, kad statinio statybos techninis prižiūrėtojas yra architektas ar statybos inžinierius, kuris, atstovaudamas statytojui (užsakovui), vadovauja konkrečios statinio statybos techninei priežiūrai, atlieka statinio statybos (bendrųjų statybos darbų) bendrosios techninės priežiūros vadovo funkcijas, koordinuoja specialiąją statinio statybos priežiūrą, jos vadovų veiklą ir pagal kompetenciją atsako už pastatyto statinio normatyvinę kokybę. Statinio statybos techninė priežiūra čia suprantama kaip statytojo (užsakovo) organizuota statinio statybos priežiūra, kurios tikslas – kontroliuoti, ar statinys statomas pagal statinio projektą, statybos rangos sutarties (kai statyba vykdoma rangos būdu), įstatymų, kitų teisės aktų, taip pat normatyvinių statybos techninių dokumentų, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimus.

Iš šių įstatymo nuostatų galima spręsti, kad viena iš pagrindinių statinio statybos techninio prižiūrėtojo užduočių yra užtikrinti statinio normatyvinę kokybę. Normatyvinė kokybė yra suprantama kaip statinio projekto, statybos darbų, pastatyto statinio kokybė, atitinkanti nustatytus reikalavimus. Kaip matyti už patį statinio statybos procesą yra atsakingi netgi keli asmenys dar be statybos rangovo. Šiems asmenims norminiai teisės aktai taip pat nustato pareigas, už kurių tinkamą vykdymą ir įvykdymą šie asmenys yra atsakingi. Vienas iš tokių subjektų būtent ir yra statinio statybos techninis prižiūrėtojas. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas ar Lietuvos Respublikos statybos įstatymas šio subjekto teisių bei pareigų nenustato, tiesiog yra nurodoma, jog statinio statybos techniniam prižiūrėtojui gali kilti atsakomybė už statinio sugriuvimą. Išsamiau šio statybos proceso dalyvio teises bei pareigas, atliekamą veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 179 patvirtintame Statybos techniniame reglamente

⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

STR 1.09.05:2002 „Statinio statybos techninė priežiūra“⁴⁹. Statinio statybos techninio priežiūrėtojo veikla vykdoma pagal jo ir statytojo (užsakovo) sutartį. Statinio statybos techninis priežiūrėtojas savo pareigas pradeda vykdyti sudarius Techninės priežiūros sutartį ir šiuos įsipareigojimus vykdo iki statinio statybos užbaigimo akto ar deklaracijos surašymo. Statinio statybos techninis priežiūrėtojas turi šias pareigas:

1. tikrinti, kad statybos darbai būtų atliekami pagal statinio projektą;
2. kontroliuoti statybos metu naudojamų statybos produktų bei įrenginių kokybę ir neleisti jų naudoti, jeigu jie neatitinka statinio projekto, normatyvinių statybos techninių dokumentų, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimų, taip pat jei nepateikti statybos produktų kokybę patvirtinantys dokumentai;
3. tikrinti atliktų statybos darbų kokybę bei mastą, informuoti statytoją (užsakovą) apie atliktus statybos darbus, kurie neatitinka statinio normatyvinės kokybės reikalavimų;
4. tikrinti ir priimti paslėptus statybos darbus ir paslėptas statinio konstrukcijas, dalyvauti išbandant ir pripažįstant tinkamais naudoti inžinerinius tinklus, inžinerines sistemas, įrenginius, konstrukcijas;
5. kartu su rangovu rengti dokumentus statinio statybos užbaigimui įteisinti;
6. atlikti bendrosios (bendrųjų statybos darbų) statinio statybos techninės priežiūros vadovo funkcijas, koordinuoti specialiąją (specialiųjų statybos darbų) statinio statybos techninę priežiūrą ir jos vadovų veiklą.

Nors statinio statybos techninio priežiūrėtojo pareigos gerokai skiriasi tiek nuo statybos rangovo, tiek nuo statinio projekto rengėjo pareigų, tačiau šis subjektas statybų procese taip pat yra svarbus. Kadangi pats statybos procesas savo esme yra labai sudėtingas ir tam, kad jis būtų įgyvendintas tinkamai, t. y. kad pastatas būtų pastatytas laikantis visų normatyvinių reikalavimų, nekeliantis žalos aplinkiniams, natūralu, kad įstatymo leidėjas numato papildomą asmenį kontroliuoti šį statybos proceso vyksmą. Atsiradus deliktinei žalai dėl nepakankamos statybos darbų priežiūros ar kontrolės, t. y. dėl statinio statybos techninio priežiūrėtojo aplaidumo, tokią žalą turėtų atlyginti pastarasis. Tokiu atveju statybos rangovas neturėtų pareigos atlyginti deliktu padarytos žalos, kadangi dėl tokios žalos ne tik kad nebūtų jo kaltės, bet ir nebūtų jokio priežastinio ryšio ar kito tiesioginio pagrindo, dėl ko tokią žalą turėtų atlyginti statybos rangovas.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 179 patvirtintas „Statybos techninis reglamentas STR 1.09.05:2002“ // Valstybės žinios. 2002, Nr.43-1638.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 696 str. nustato bendrąsias nuostatas, kuriomis remiantis atsakomybę už žalą paskirstoma tarp trijų statybos proceso subjektų, t. y. tarp statybos rangovo, statinio projekto rengėjo ir statybos techninio prižiūrėtojo. Šioje situacijoje labai svarbu tai, kad įstatymas imperatyviai nustato, jog pats statybos rangovas gali būti atleistas nuo atsakomybės, jei dėl pastato griūties kaltas pats užsakovas arba tik tuo atveju, jei tenkinamos abi šios sąlygos:

1. Objektas sugriuvo dėl statinio projektuotojo ar statybos techninio prižiūrėtojo kaltės
2. Šiuos statybų proceso subjektus pasirinko pats užsakovas.

Tuo tarpu tiek statinio projektuotojas, tiek statinio statybos techninis prižiūrėtojas gali būti atleisti nuo atsakomybės, jei įrodo, kad žala buvo padaryta ne dėl jų atsakomybėje esančių darbų defektų, o dėl statybos rangovo ar užsakovo kaltų veiksmų. Esant užsakovo kaltiems veiksams didesnių diskusijų nekyla, tačiau statybos procese statybos rangovui gali kilti ir atsakomybė nesant jo kaltės. Manytina, kad tokioje situacijoje bus remiamasi statybos rangovo kaltės prezumpcija, todėl nors įstatymas ir nurodo, kad turi būti statybos rangovo kaltė, bet anksčiau šiame darbe jau aptartos statybos rangovo kaltės vertinimas leidžia daryti išvadą, kad kaltė šiuo atveju pasireiškia nebuvimu pakankamai atidžiu ir rūpestingu ir taip sudarant galimybę kilti žalai.

Be abejo diskutuotinas ir klausimas dėl deliktinės atsakomybės pastato sugriuvimo atveju taikymo statinio projektuotojui ar statinio statybos techniniam prižiūrėtojui tik tuo atveju, jei statybos rangovas įrodo, kad žala atsirado dėl jų kaltės ir jei šiuos statybos proceso subjektus buvo pasirinkęs pats užsakovas. Diskutuotinas ir išsamesnės analizės reikalaujantis klausimas, kadangi galima situacija, kai tarp statybos rangovo ir statinio projektuotojo bei statinio statybos techninio prižiūrėtojo nėra sudaroma subrangos sutartis, tuomet nei vienas iš šių subjektų nevykdo statybos rangovo nurodymų, o statybos rangovas savo ruožtu netampa generaliniu rangovu šių dviejų subjektų atžvilgiu. Juolab kad ir pačiam reglamente⁵⁰ nustatoma, jog „Statinio statybos techninio prižiūrėtojo veikla vykdoma pagal jo ir statytojo (užsakovo) sutartį“, kur užsakovas yra suprantamas kaip „Lietuvos ar užsienio valstybės fizinis ar juridinis asmuo, kuris investuoja lėšas į statybą ir kartu atlieka užsakovo funkcijas (ar jas paveda atlikti kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui)“⁵¹.

Be to įstatymas problemą, kai nepavyksta nustatyti dėl kurių konkrečiai asmenų, t. y. statybos rangovo, statinio projekto rengėjo ar statinio statybos prižiūrėtojo statinys sugriuvo ir buvo padaryta žala, tokie asmenys turi atsakyti visi solidariai.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 179 patvirtintas „Statybos techninis reglamentas STR 1.09.05:2002“ // Valstybės žinios. 2002, Nr.43-1638.

⁵¹ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

Šiame rašo darbe buvo aptarti tik svarbiausi statybos proceso subjektai, kurių veiksmai gali daryti įtaka statybos rangovo civilinei deliktinei atsakomybei, tačiau statybos procese veikia daugiau asmenų, kuriems dėl jų aplaidaus elgesio ar statinio priežiūros gali kilti civilinė deliktinė atsakomybė, nepaisant to, kad statybos rangos darbus atliko statybos rangovas. Šis klausimas turėtų būti išnagrinėtas, tačiau dėl tai jau yra atskiros temos, kurioje būtų nagrinėjamas statybos rangovo deliktinės atsakomybės atirbojimo klausimas nuo kitų statybos subjektų, dalykas.

3. STATYBOS RANGOVO PRIVALOMASIS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS DRAUDIMAS

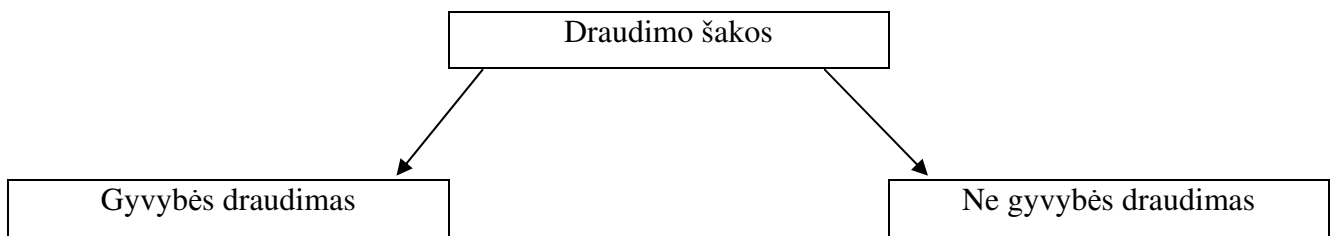
Civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti patirtus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius)⁵². Iš šio straipsnio matyti, kad civilinės atsakomybės tikslas yra kompensuoti asmenis padarytą žalą, jų patirtus nuostolius. Tačiau teisinis civilinės atsakomybės reguliavimas numato galimybę kaltam už žalos padarymą asmeniui nekompensuoti kitam subjektui padarytos žalos tiesiogiai, o tam į pagalbą pasitelkti trečiuosius asmenis, t. y. draudimą – asmenis, kurie turi teisę užsiimti draudimo veikla. Draudimo veiklos kaip tokios sąvoka yra pateikta Lietuvos Respublikos draudimo įstatyme⁵³, kur ji suprantama kaip ūkinė komercinė veikla, kuria draudimo sutarties pagrindu už draudimo įmoką prisiimama kito asmens nuostolių rizika ar kitaip siekiama apsaugoti šio asmens turtinius interesus įvykus draudžiamiesiems įvykiams, asmens turtinių interesų apsaugai panaudojant draudiko skaičiuojamus draudimo techninius atidėjinius dengiantį turtą ir kitą turtą.

Lietuvos Respublikos teisės aktai statybos rangovui, kaip padidintos rizikos profesijos atstovui, numato privalomąjį civilinės atsakomybės draudimą. Tokiu imperatyvu yra apsaugoma tiek nukentėjusioji šalis, tiek ir pats statybos rangovas. Statybos rangovui apsidraudus savo civilinę atsakomybę nukentėjusiajai šaliai yra didesnė tikimybė, kad patirta žala jai bus atlyginta, kadangi už statybos rangovo veiksmais sukeltą žalą atsakys draudimo kompanija, neatsižvelgdama į statybos rangovo finansinę būklę, kai tuo tarpu nesant tokio draudimo statybos rangovas laisviau galėtų išvengti žalos atlyginimo nukentėjusiajam naštos. Statybos rangovui savo ruožtu privalomasis civilinės atsakomybės draudimas padeda išlaikyti stabilesnį savo finansinį pajėgumą, kadangi įvykus draudimui įvykiui dalį (ar visą) padarytos žalos, tiek turtinės, tiek neturtinės, padengs draudimas, o rangovo finansinis stabilumas žymiai nuo to nenukentės.

Lietuvos Respublikos draudimo įstatyme yra išskiriamos šios draudimo šakos:

⁵² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

⁵³ Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 94 – 4246.

Gyvybės draudimas čia suprantamas kaip draudimas tų turtinių interesų, kurie yra susiję su fizinio asmens gyvybe. Tuo tarpu ne gyvybės draudimo sutartys apima turto draudimo, civilinės atsakomybės draudimo bei sveikatos draudimo sutartis. Nagrinėjamoje temoje svarbus yra ne gyvybės draudimo, kadangi statybos rangovas, vykdydamas savo veiklą, su draudimo bendrovėmis sudaro civilinės atsakomybės draudimo sutartis, kurių pagrindų yra apdraudžiami įvykiai, nebūtinai susiję su asmenų gyvybe, tačiau privalomai susiję su statybos rangovo atliekama veikla.

Lietuvos Respublikos statybos įstatyme⁵⁴ nustatyta, kad statybos rangovo civilinė atsakomybė draudžiama privalomuoju draudimu. Imperatyvumas įpareigoja statybos rangovą vykdant savo veiklą apsidrausti nuo nelaimingų atsitikimų, kurių metu asmenys gali patirti žalą. Padarytą žalą draudimas turi atlyginti neatsižvelgiant į tai, ar tokia žala yra padaryta statytojui (užsakovui), ar trečiajam asmeniui. Kaip minėta, statybos rangovui atsakomybė gali kilti ir nesant jo kaltės, kadangi šios specifinės veiklos subjekto atsakomybė gali būti ir be kaltės, pvz. jei statybos rangovo darbuotojas, vykdydamas darbo užduotį, netinkamai atliko darbus, deliktinė atsakomybė kils ir žalą atlyginti privalės vis tiek statybos rangovas. Statybos rangovui apdraudus savo atsakomybę privalomuoju draudimu, tokią žalą turės atlyginti atitinkama draudimo bendrovė, kurioje statybos rangovas yra apsidraudęs.

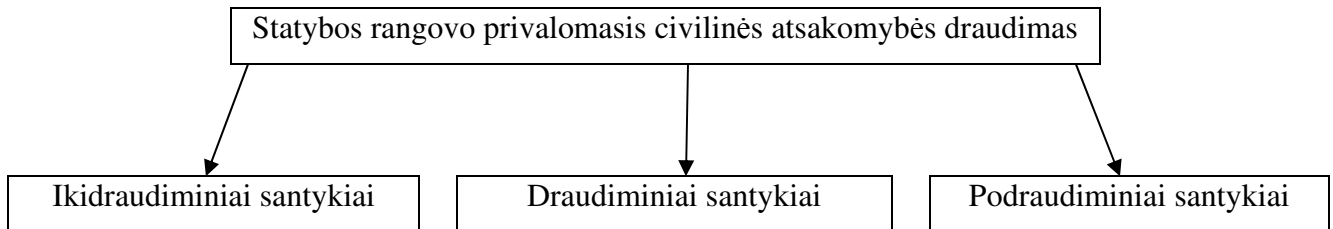
Rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės⁵⁵ nustato ikisutartinius ir sutartinius draudiko ir draudėjo (statybos rangovo) santykius, ikisutartines ir sutartines teises ir pareigas.

Atsižvelgiant į darbo temos specifiškumą, šiame darbe statybos rangovo privalomasis civilinės atsakomybės draudimas bus nagrinėjamas jį skirstant į ikidraudiminius draudiko ir draudėjo santykius ir draudiminius santykius. Draudikas čia suprantamas kaip draudimo įmonė,

⁵⁴ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32 – 788.

⁵⁵ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

turinti Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos valdybos išduotą leidimą vykdyti rangovo civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą ir sudariusi su draudėju draudimo sutartį⁵⁶. Draudėjas darbe suprantamas kaip statybos rangovas.

Ikidraudiminiai statybos rangovo ir draudiko santykiai, tarpusavio teisės ir pareigos, darbe suprantami kaip santykiai, susiklostę tarp draudiko ir draudėjo iki draudžiamąjo įvykio, t. y. iki draudimo sutartyje nurodyto atsitikimo, kuriam įvykus draudikas privalo mokėti draudimo išmoką.

Draudiminiai santykiai čia draudėjo ir draudiko tarpusavio teisės ir pareigos, atsirandančios įvykus draudimui įvykiui ir atitinkamai podraudiminiai santykiai darbe suprantami kaip draudėjo ir draudiko tarpusavio teisės ir pareigos, susiklostantys po to, kai įvyksta draudiminis įvykis ir draudikas atlygina arba neatlygina padarytos žalą už draudėją.

Draudimo teorijoje kalbant apie draudimo funkcijas skiriama daug draudimo funkcijų, tokių kaip: žalos sumažinimo, socialinė, rizikos perdavimo, rizikos paskirstymo ir kt.⁵⁷ Statybos rangos atveju toks statybos rangovo privalomasis civilinės atsakomybės draudimas atlieka vieną iš pagrindinių funkcijų – kompensacinę. Draudimo kompensacinę funkciją kaip vieną esminių draudimo funkcijų nurodo ir Lietuvos teismų praktika, kurioje pažymima, kad draudimo tikslas yra kompensuoti draudėjo turtinius praradimus, o draudimo išmoka turi draudėją grąžinti į tą turtinę padėtį, kurioje jis buvo iki draudžiamąjo įvykio⁵⁸. Tokia draudimo kompensacinė funkcija ne tik kad užtikrina statybos rangovo veiklos tęstinumą, nes patyrus nuostolių statybos rangovas neturi papildomų išlaidų (arba jas turi ne visa apimtimi) atlyginti padarytai žalai, bet ir paties nukentėjusiojo teisę į žalos atlyginimą.

⁵⁶ Žr. Ten pat.

⁵⁷ Sigita Kausteklytė – Tunkevičienė. Draudimo išmokos ir žalos atlyginimo panašumai bei skirtumai: ar draudimo išmoka laikytina žalos atlyginimu? // Socialinių mokslų studijos. 2010, Nr. 4(8). P. 280.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje O. V. v. UAB DK „PZU Lietuva“ (bylos Nr. 3K – 3 – 12/2009).

3.1. Statybos rangovo ir draudiko ikidraudiminiai tarpusavio santykiai

Lietuvos Respublikos Statybos įstatymo 37 str. 1 d. nustatyta, kad statinio rangovo atsakomybė draudžiama privalomuoju draudimu. Kadangi statybos rangovo privalomojo civilinės atsakomybės draudimo objektas yra draudėjo civilinė atsakomybė už žalą, padarytą tretiesiems asmenims, tai statybos rangovas privalo savo civilinę atsakomybę apdrausti atskirai dėl kiekvieno statomo statinio, dėl kurio sudaryta rangos sutartis. Tačiau kaip žinia statybos procesas yra gana ilgas, sudėtingas ir aukštos kvalifikacijos reikalaujantis procesas, todėl statybos rangovas atlikdamas statybos rangos darbus gali pasitelkti ir trečiuosius asmenis, kurie padėtų atlikti jam statybos rangos darbus, t. y. subrangovus, arba sudaryti rangos sutartį su statytoju (užsakovu), tik tam tikriems statybos rangos darbams atlikti. Esant tokiai situacijai statybos rangovo privalomosios civilinės atsakomybės draudimo klausimas sprendžiamas taip pat gana paprastai, atsižvelgiant į norminius teisės aktus. O būtent tiek aukščiau minėtas Valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos nutarimas⁵⁹, tiek Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas, nustato, kad statinio rangovo civilinės atsakomybės draudimas apima ir jo subrangovų civilinės atsakomybės draudimą, o tuo atveju, kai statytojas (užsakovas) su atskirais rangovais sudaro sutartis atskiriems statybos darbams vykdyti, kiekvieno rangovo civilinė atsakomybė draudžiama atskirai. Vadinasi statybos subrangovui tokioje situacijoje papildomai draustis savo civilinę atsakomybę nėra privalu, kadangi įvykus draudimui įvykiui žalą turėtų padengti rangovo draudikas. Tokia situacija yra teisiškai pagrįsta ir logiška, kadangi statybos rangovas, kaip jau minėta ankščiau šiame darbe, yra atsakingas už visus savo subrangovų atliktus darbus, todėl ir jų padarytą deliktinę žalą privalės padengti generalinio rangovo civilinės atsakomybės draudimas. Taip pat teisiškai pagrįsta ir logiškai suprantama ir situacija, kai skirtingiems statybos rangovams atliekant skirtingus statybos rangos darbus, nesant subrangos teisinių santykių, kiekvienas iš šių rangovų privalo atskirai apsidrausti savo civilinę atsakomybę. Kadangi šioje situacijoje, kitaip nei esant subrangos teisiniams santykiams, kiekvienas rangovas dirba savarankiškai ir už savo atliekamų darbų tinkamą kokybę taip pat turi atsakyti pats, todėl įvykus draudimui įvykiui dėl vieno iš tokių rangovų kaltės, natūralu, kad tokią deliktinę žalą padengti privalės būtent tokią žalą padariusio statybos rangovo draudikas.

⁵⁹ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

Sudarant privalomąsias civilinės atsakomybės draudimo sutartis statybos rangovas be kitų privalomų rekvizitų draudikui turi pateikti ir visą statybos rangovui, t. y. draudėjui, žinomą ir reikšmingą draudimo rizikai įvertinti bei draudimo sutarčiai sudaryti informaciją, taip pat pateikti turimus dokumentus, reikšmingus draudimo rizikai įvertinti bei draudimo sutarčiai sudaryti. Jei statybos rangovas neįvykdo šių reikalavimų, tai draudikas turi teisę atsisakyti sudaryti tokią sutartį, o esant nusiųptai tokiai informacijai – neatlyginti statybos rangovo padarytos žalos. Tačiau jei draudikas nepateikia šios informacijos, o draudikas nors ir žinodamas tai vis tiek sudaro draudimo sutartį, tai draudikas nebepali atsisakyti atlyginti statybos rangovo padarytą žalą remiantis informacijos nepateikimu⁶⁰.

Draudimo rizika šiame darbe yra suprantama kaip jos apibrėžimą pateikia Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas, t. y. draudimo rizika suprantama kaip tikėtinas pavojus, gresiantis draudimo objektui. Šiuo atveju tikėtinas pavojus yra labai nekonkreči sąvoka, todėl atsižvelgiant į statybos rangovo darbo specifiką, reikėtų vadovautis ypatingai atidaus, sąžiningo ir rūpestingo savo srities asmens standartu, jo galimybę suvokti, jog statiniui gali gręsti rizika.

Be abejo galima situacija, kai jau sudarius draudimo sutartį statybos rangovo draudimo rizika sumažėja arba atvirkščiai – padidėja. Esant situacijai, kad draudimo rizika sumažėja draudėjas, t. y. statybos rangovas, turi teisę pranešti draudikui apie pastato rizikos sumažėjimą. Atsižvelgiant į tai, kad sumažėjus pastato draudimo rizikai, atitinkamai ir sumažėja tikimybė, jog dėl šio pastato bus padaryta žala, kurią turės draudikas atlyginti, todėl atitinkamai draudėjas, t. y. statybos rangovas, turi teisę reikalauti draudiko ir sumažinti draudimo įmoką. Tačiau esant situacijai, kai draudimo rizika padidėja, statybos rangovas privalo informuoti draudimo kompaniją apie susidariusią situaciją.

Labai svarbu, kad statybos rangovas, skirtingai negu pavyzdžiui statinio projektuotojas, kuriam irgi civilinės atsakomybės draudimas yra privalomas, civilinę atsakomybę turi apdrausti atskirai dėl kiekvieno statinio, dėl kurio statinio yra sudaryta statybos rangos sutartis ir kuris yra statomas. Minimali tokia statinio draudimo suma šiuo metu Lietuvoje yra 150 000 Lt. vienam draudimui įvykiui, o pati draudimo sutartis sudaroma terminui, kuris apima laikotarpį nuo vieno statinio statybos darbų pradžios iki pabaigos (statinio pripažinimo tinkamu naudoti pagal paskirtį), o

⁶⁰ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

draudiminės apsaugos, t. y. draudiko įsipareigojimo mokėti draudimo išmoką įvykus draudžiamajam įvykiui, terminas negali būti trumpesnis nei 2 metai nuo draudimo sutarties galiojimo pabaigos.

Kaip matyti įstatymas numato gana nemažą draudimo išmoką, jie dėl statybos rangovo būtų padarytą žalą kitiems asmenims. Tai, kaip jau minėta, užtikrina ne tik statybos rangovo tęsti savo vykdomą veiklą, nenukenčiant statybos rangovo ekonominėms galimybėms, bet ir garantuoja trečiųjų asmenų teisę į žalos atlyginimą delikto atveju.

3.2. Statybos rangovo ir draudiko draudiminiai tarpusavio santykiai

Draudžiamasis įvykis – draudimo sutartyje nurodytas atsitikimas, kuriam įvykus draudikas privalo mokėti draudimo išmoką. Draudikui kyla pareiga apmokėti statybos rangovo deliktu padarytą žalą asmeniui tuomet, kai žala buvo padaryta tokio įvykio metu, kuris gali būti pripažintas draudiminiu įvykiu. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos duomenimis, šiuo metu Lietuvos Respublikoje veikia 15 draudikų, vykdančių ne gyvybės draudimo veiklą Lietuvoje. Remiantis privalomojo draudimo veiklos statistika⁶¹, 2010 m. pirmąjį ketvirtį buvo sudarytos 5 rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartys, iš kurių laikotarpio pabaigoje galioti liko taip pat 5 sutartys. Pirmajame 2010 metų ketvirtyje išmokų nenumatyta. Atitinkamai 2010 m. antrajame ketvirtyje buvo sudarytos 295 tokios sutartys, o ataskaitinio laikotarpio pabaigoje jau galiojo 375 sutartys, iš kurių numatytos 10 vienetų išmokos, ir trečiojo ataskaitinio 2010 m. ketvirčio laikotarpyje buvo sudarytos 667 statybos rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartys, iš kurių ataskaitinio laikotarpio gale liko galioti jau 585 sutartys ir buvo numatyta 14 vienetų išmokų⁶²

Nei Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarime Nr. 79⁶³, nei Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, nei Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁶⁴ nėra pateikta tokia atskira draudiminių draudiko ir draudėjo

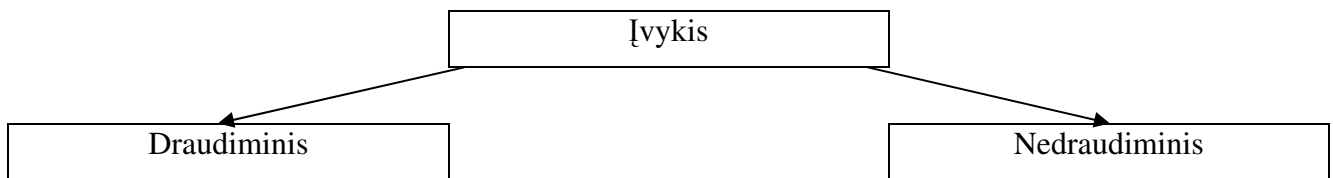
⁶¹ <http://www.dpk.lt/rezultatai.privalomojo.php> prisijungimo laikas 2011 m. balandžio 6 d.

⁶² Žr. Ten pat.

⁶³ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

santykių stadija, kaip ir nėra pateiktas šios stadijos išskirstymas, tačiau nagrinėjant darbo temą matyti, kad draudimo išmoką draudikas išmoka nukentėjusiajam arba draudėjui tik tuomet, jei visų pirma toks įvykis yra pripažįstamas draudiminiu. Taigi nagrinėjant draudiminę draudiko ir draudėjo santykių stadiją, pirmiausia reikia nustatyti, ar atitinkamas įvykis išvis yra ir ar gali būti pripažįstamas draudiminiu.

Draudiminio įvykio apibrėžimas yra pateiktas Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30d. nutarime Nr. 79⁶⁵, kuriame nurodoma, kad draudiminis įvykis yra draudimo sutarties galiojimo metu ir per nustatytą terminą, reikalavimo pateikimas draudėjui atlyginti žalą, kuri atsirado dėl atliekamų ir (ar) atliktų statinio statybos darbų. Vienu draudiminiu įvykiu laikomas įvykis, kilęs dėl tos pačios priežasties, nepaisant to, kad dėl tokio įvykio gali būti pareikšti kelių trečiųjų asmenų reikalavimai. Jeigu žalos padarymo momento neišmanoma nustatyti, laikoma, kad žala padaryta tuo momentu, kai draudėjui buvo pareikštas pirmasis reikalavimas atlyginti nuostolius. Tam, kad įvykis būtų pripažintas draudiminiu ir žala būtų atlyginta, taip pat papildomai keliami privalomi nurodymai reikalavimui dėl draudiminio įvykio. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30d. nutarime Nr. 79 pateikiamas baigtinis tokių sąlygų pateikiant reikalavimą dėl žalos atlyginimo sąrašas:

1. reikalavimas turi būti pareikštas ieškinio, rašytinės pretenzijos forma;
2. reikalavimas turi būti pareikštas draudimo sutarties galiojimo metu ir šalių nustatytą laikotarpį, kuris negali būti trumpesnis nei dveji metai;
3. reikalavimas pareikštas dėl žalos, kuri atsirado draudimo sutarties galiojimo metu arba per šalių sutartą terminą, kuris negali būti trumpesnis nei dveji metai, dėl atliekamų ir (ar) atliktų statinio statybos darbų;

⁶⁵ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

4. reikalavimas, pateikiamas dėl statybos darbų, atliekamų ir (ar) atliktų draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu;

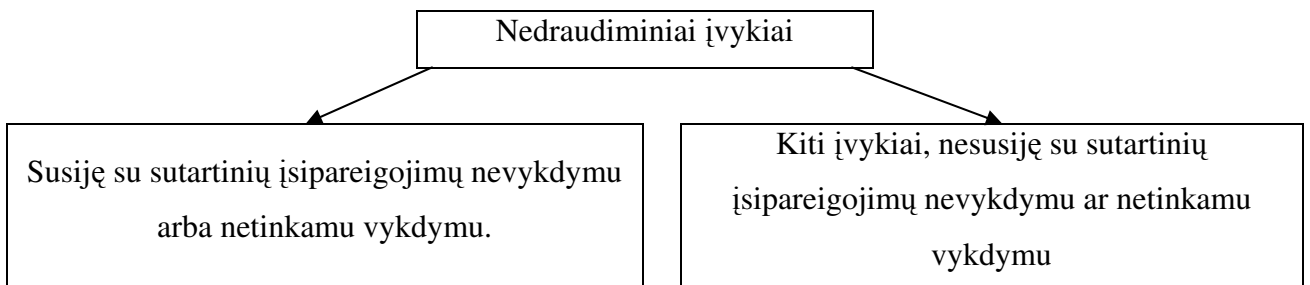
5. reikalavimas, pateikiamas dėl Lietuvos Respublikos teritorijoje atliekamų ir (ar) atliktų statinio statybos darbų.

Tam, kad tokia patirta žala būtų atlyginta, privalomas šių sąlygų visetas, o esant bent vienai netenkinamai sąlygai, patirta nukentėjusiojo žala nebus draudiko atlyginta, ją tokiu atveju turės atlyginti pats statybos rangovas remiantis bendraisiais žalos atlyginimo pagrindais.

Kaip matyti teisės normos nepateikia baigtinio sąrašo įvykių, kurie gali būti pripažįstami draudiminiais, tačiau nustato privalomus reikalavimus pranešimui apie įvykį tam, kad jis būtų pripažįstamas draudiminiu. Bent vieno iš šių nustatytų reikalavimų nesilaikymas automatiškai nedaro įvykio nedraudiminiu, tačiau tokių sąlygų nesilaikymas atitinkamai gali nulemti draudimo bendrovės atsisakymą sumokėti draudiminę išmoką remiantis šiuo kriterijumi.

Kitaip nei draudiminiai įvykiai, įvykių, kurie yra pripažįstami nedraudiminiais, išsamus sąrašas yra pateikiamas Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30d. nutarime Nr. 79.

Nedraudiminius įvykius, atsižvelgiant į šių įvykių kilimo priežastis, galima suskirstyti:

Pirmajai kategorijai nedraudiminių įvykių, t. y. įvykių, susijusių su sutartinių įsipareigojimų nevykdymu arba netinkamu vykdymu, priskiriama reikalavimo pateikimas atlyginti žalą:

1. neturtinę (draudimo sutartis gali numatyti išimtį šio punkto);
2. dėl rangos sutarties įvykdymo termino praleidimo ir išlaidų sąmatos viršijimo;
3. dėl statybos darbų trūkumų ištaisymo;
4. dėl kitų sutartinių statybos rangovo įsipareigojimų nevykdymo ar netinkamo vykdymo.

Antrai kategorijai nedraudiminių įvykiu, t. y. įvykių, nesusijusių su sutartinių įsipareigojimų nevykdymu arba netinkamu vykdymu, priskiriama reikalavimo pateikimas atlyginti žalą:

1. dėl statybos rangovo ar kitų asmenų prievolių įvykdymo užtikrinimo pagal sutartį ar įstatymą;
2. dėl statybos rangovo ar trečiųjų asmenų veiksmų, siekiant neteisėtai gauti draudimo išmoką;
3. atsiradusią dėl bet kokios veiklos, susijusios su paslaugomis ar veikla, kuri išeina už rangovo veiklos ribų;
4. atsiradusią iš bet kokios sutarties, kurioje draudėjas veikia kaip statinio projektuotojas, gamintojas ar tiekėjas, nepriklausomai nuo to, ar ta veikla vykdoma tolygiai su jo statybos darbų veikla, ar ne;
5. finansinę, kuri nesusijusi su žalos padarymu turtui, asmens sveikatai, gyvybei, ir (ar) nekilnojamąją kaip žalos turtui, asmens sveikatai, gyvybei pasekmę;
6. finansinę, kylančią dėl bet kokio įrenginio, kitos įrangos pajėgumo, produktyvumo, efektyvumo arba gaminamų produktų (teikiamų paslaugų) kokybės, kiekio, taip pat dėl negalėjimo naudotis bet kokia įranga ar įrenginiais bei pelno netekimo;
7. dėl statybos rangovo tyčios;
8. kurią statybos rangovas privalo atlyginti dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga pagal darbuotojų saugą reguliuojančius Lietuvos Respublikos teisės aktus;
9. dėl oro, vandens, žemės užteršimo, išskyrus kai užteršimas atsitinka dėl staigaus ir netikėto įvykio. Įvykis nėra staigus ir netikėtas, kai įvykio priežastis yra lėtas ar laipsniškas veiksnys arba pasikartojantys įvykiai;
10. tiesiogiai ar netiesiogiai kylančią dėl jonizuojančios spinduliuotės ar radioaktyviojo užteršimo arba dėl bet kokio sprogstamo branduolinio mišinio ar komponento radioaktyvių, toksinių, sprogstamųjų ir kitų pavojingų savybių poveikio;
11. susijusią su asbesto arba pusfabrikačių, gaminių ar kitų medžiagų, turinčių savo sudėtyje asbesto, laikymu, naudojimu, pervežimu, šalinimu, gamyba;
12. kuri atsirado eksploatuojant motorines transporto priemones, išskyrus savaeigių sausumos darbo mašinų bei mechanizmų eksploataciją;

13. tiesiogiai ar netiesiogiai sąlygotą arba susijusią su artimiausiais įvykiais, neatsižvelgiant į tai, kad žalos (nuostolių) atsiradimui ar jų dydžiui galėjo turėti įtakos kitos priežastys ir aplinkybės (karai, maištai, revoliucijos, bet kokio pobūdžio teroristiniai aktai ir kt.);
14. padarytą statybos rangovui ir (ar) jo subrangovams bei jų darbuotojų turtui ir (ar) sveikatai, gyvybei, taip pat turtui, kurį statybos rangovas ir (ar) jo subrangovai valdo nuomos, panaudos, pasaugos ar kitos sutarties pagrindu;
15. kai reikalavimus dėl žalos turtui reiškia su statybos rangovu susiję asmenys (juridiniai ar fiziniai asmenys, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja ar yra kontroliuojami statybos rangovo arba kartu su statybos rangovu yra kontroliuojami trečiosios šalies, taip pat statybos rangovo giminaičiai, šeimos nariai, turintys su juo bendrą ūkį);
16. padarytą sausumos transporto priemonėms ir (ar) konteineriams jų pakrovimo ir (ar) iškrovimo metu, kai žala atsirado dėl jų pakrovimo ir (ar) iškrovimo;
17. padarytą vandens ir oro transporto priemonėms;
18. statybos rangovui vykdant ardymo (griovimo) darbus, jei žala padaroma turtui, aplinkui esančiam mažesniu spinduliu nei griauamos konstrukcijos aukštis, taip pat statybos rangovui vykdant sprogdinimo darbus, kai žala padaroma turtui, aplinkui esančiam mažesniu nei 150 m spinduliu;
19. kilusią dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo, taip pat nesąžiningos konkurencijos ir (ar) veiksmų, ribojančių konkurenciją.

Kaip matyti nedraudiminiai įvykiai, priešingai nei draudiminiai, norminiuose teisės aktuose yra išvardinti konkrečiai, ne vien tik nustatant bendrąsias jų taikymo ribas. Nedraudiminiais laikomi tokie įvykiai, kuriems atsitikus draudimo kompanija neprivalo mokėti draudimo išmokos. Šie išvardinti nedraudiminiai įvykiai, numatyti rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklėse, yra esminė draudimo sutarties sąlyga, todėl draudimo sutartyse turėtų būti apibrėžti aiškiai ir nedviprasmiškai, o kilus abejonių, nedraudiminių įvykių apimtis turi būti aiškinama draudėjo, t. y. statybos rangovo, naudai.

Svarbu, kad nedraudiminių įvykių sąrašas negali būti aiškinamas plečiamai, o kiekvienas įvykis, kurį norima pripažinti nedraudiminiu, turi būti aiškinamas itin atsargiai – atsižvelgiant į įstatymų nuostatas ir draudimo sutarties sąlygas. Šioje vietoje dėmesys atkreiptinas į tai, kad draudimo sutartimi pirmiausia siekiama sumažinti neigiamus žalos padarinius, t. y. taip suteikiama papildoma garantija ne tik statybos rangovui, bet ir nukentėjusiam asmeniui.

Įvykus įvykiui, kaip minėta pirmiausia reikia nustatyti, ar jis yra draudiminis ar ne. Tačiau ir nustačius, kad įvykis yra draudiminis, draudimo kompanija kartais gali sumažinti draudimo išmoką dėl to, kad statybos rangovas pažeidė draudimo sutarties sąlygas. Viena iš tokių sąlygų gali būti laikoma draudėjo nepranešimas laiku draudimo bendrovei apie įvykį. Tokios situacijos draudimo kompanija negali laikyti nedraudiminiu įvykiu, tačiau turi teisę sumažinti draudimo išmoką, atsižvelgdama į statybos rangovo kaltę ir jos laipsnį, draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumą, jo ryšį su draudiminiu įvykiu, dėl tokio pažeidimo atsiradusios žalos dydį ir pobūdį. Vadinasi galima teigti, kad jei statybos rangovo padarytas draudimo sąlygų pažeidimas nesiejamas su didele draudėjo kalte ir nėra sunkus pažeidimas (pavyzdžiui, pavėluota pranešti apie įvykį vieną darbo dieną), be to, jis nėra įvykio priežastis ir nepadidino padarytos žalos, draudimo kompanija neturėtų mažinti draudimo išmokos tik formaliai remdamasi tuo, kad statybos rangovas pažeidė draudimo sutarties sąlygas.

Pripažinus įvykį draudiminiu, statybos rangovas privalo pranešti draudikui per 7 darbo dienas apie draudiminį įvykį ir apie kiekvieną reikalavimą atlyginti žalą, kuris yra susijęs arba, statybos rangovo nuomone, gali būti susijęs su statinio statybos darbais draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu ir šalių sutartu laikotarpiu, ne trumpesniu nei 2 metai. Laiku nepranešus apie draudiminį įvykį draudikui, numatomos draudimo išmokos nesumokėjimo arba sumažinimo pasekmės. Be to statybos rangovui numatoma ir pareiga pranešti apie be kokį įvykį, kuris galėtų būti draudiminis įvykis, t. y. dėl kurio galėtų būti pareikštas reikalavimas draudikui⁶⁶.

Įvykus draudiminiam įvykiui statybos rangovo pareigos draudikui pranešimu nesibaigia. Statybos rangovas su draudimo kompanijos nurodymu ir žinia, privalo imtis visų priemonių, kad žala būtų sumažinta arba jos būtų išvengta, kadangi statybos rangovui sąmoningai ir piktybiškai nesiėmus tokių veiksmų, draudikui įstatymo yra numatyta teisė neatlyginti tokios žalos. Nors šių rangovo pareigų nevykdymas negali būti pagrindas visais atvejais atleisti draudiką nuo žalos atlyginimo, tačiau įvertinus konkrečią situaciją ir statybos rangovo elgesį ir kaltę konkrečioje situacijoje, tokia galimybė draudikui yra numatyta Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarime Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d.

⁶⁶ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo.

Statybos rangovui privalomasis civilinės atsakomybės draudimas numatytas tuo tikslu, kad įvykus draudimui įvykiui ir patyrus žalą, draudikas išmokėtų draudimo išmoką ir taip būtų apsaugoti tiek nukentėjusiojo, tiek paties statybos rangovo turtiniai interesai. Tačiau tam, kad žala būtų atlyginta, turi būti tenkintos šios sąlygos:

1. nustatytas draudiminio įvykio faktas;
2. nustatytas žalos dydis.

Faktų pripažinimas draudiminiais ir ne jau buvo aptartas šiame darbo skyriuje. Norint išsamiau išsiaiškinti statybos rangovo deliktu padarytos žalos atlyginimo klausimą, reikia patarti, kaip yra apskaičiuojamas tokios žalos dydis. Statybos rangovo deliktu padarytos žalos atlyginimo, t. y. draudimo išmokos, dydis gali būti nustatytas:

1. Paties draudiko, atsižvelgiant į Civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias žalos nustatymą;
2. Teismo sprendimu iškėlus bylą teisme;
3. Pagal asmenų, įstaigų ar įmonių, turinčių teisę nustatyti žalos dydį, išvadą;
4. Šalių susitarimu – nepriklausomi ekspertai.

Nepaisant to, kuris iš šių nurodytų subjektų nustatytą žalą, tokia žala turi būti draudiko atlyginta. Tačiau draudimo išmoka negali viršyti draudimo sumos ir žalos dydžio, išskyrus tuos atvejus, kai statybos rangovas draudiko nurodymu ėmėsi jam prieinamų protingų priemonių galimai žalai sumažinti, neatsižvelgiant į teigiama tokių statybos rangovo veiksmų teigiamą rezultatą. Jei statybos rangovas turėjo papildomų išlaidų imdamasis tokių veiksmų, tokios jo turėtos išlaidos atlyginamos proporcingai draudimo sumos ir draudimo vertės santykiui, neatsižvelgiant į tai, kad išlaidos kartu su žalos dydžiu viršija draudimo sumą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.1013 str. 2 d.). Nepakankant draudimo sumoms visoms draudimo išmokoms sumokėti visiems reikalavimo teisę turintiems asmenims, draudimo išmoka paskirstoma proporcingai, atsižvelgiant į šių asmenų skaičių, žalos dydį ir pobūdį. Ir atitinkamai likusią dalį draudimo išmoka nepatenkinant visų reikalavimų pilna apimtimi, draudimo atlyginimo ir faktinės žalos dydžio skirtumą atlygina apdraustasis asmuo, atsakingas už žalos padarymą, t. y. šiuo atveju statybos rangovas.

Tam, kad būtų išmokėta draudimo išmoka, reikia kreiptis į draudiką. Teisę kreiptis į draudiką turi:

1. Pats statybos rangovas dėl draudimo išmokos išmokėjimo tretiesiems asmenims;

2. Tretysis asmuo savarankiškai.

Šių asmenų teisė kreiptis į draudiką skiriasi tik tuo, kad statybos rangovui kreipiantis į draudiką numatoma pareiga prie kitų dokumentų pateikti ir trečiojo asmens reikalavimą atlyginti žalą kartu su dokumentais, pateiktais pačiam statybos rangovui, o trečiajam asmeniui kreipiantis reikia pateikti tikrai prašymą išmokėti draudimo išmoką ir dokumentus apie žalos padarymo aplinkybes ir pasekmes. Tačiau trečiajam asmeniui kreipiantis tiesiogiai į draudiką yra nustatyta būtinoji sąlyga, kad draudėjas, t. y. statybos rangovas, nebūtų atlyginęs nukentėjusiajam žalos arba atlyginęs tik dalį tokios žalos⁶⁷. Tokia žala statybos rangovo gali būti atlyginta tikrai gavus draudiko sutikimą, kitaip statybos rangovas praras teisę gauti draudimo išmokos dalį, kurią jau yra atlyginęs trečiajam asmeniui.

Įstatymas suteikia teisę draudikui, atlyginusiam statybos rangovo deliktu padarytą žalą, išsireikalausti iš už žalos padarymą atsakingo asmens, kitaip tariant yra nustatyta įstatyminė cesija tokiuose draudimo teisiniuose santykiuose. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo⁶⁸ 96 str. nustatyta, draudiko teisė išreikalausti sumokėtas sumas iš draudėjo ar apdraustojo, t. y. šiuo atveju iš statybos rangovo. Jei draudikas išmoką draudimo išmoką dėl žalos gyvybei ar sveikatai, kuri yra padaryta dėl statybos rangovo kaltės, tai draudikas, išmokėjęs draudimo išmoką, turi teisę išreikalausti sumokėtą sumą iš statybos rangovo. Be to draudikas turi teisę subrogacijos tvarka išsireikalausti iš statybos rangovo trečiajam asmeniui atlygintą žalą ar jos dalį, jei draudžiamasis įvykis įvyko dėl statybos rangovo didelio neatsargumo.

Taigi nors statybos rangovas ir yra apsidraudęs savo civilinę atsakomybę privalomuoju draudimu, tačiau jis vis tiek privalo laikytis pareigos elgtis ypatingai atidžiai ir apdairiai atliekant savo veiklą, kadangi net esant privalomajam civilinės atsakomybės draudimui statybos rangovas nėra visiškai apsaugotas nuo materialinių nuostolių, kadangi esant tam tikriems įstatymo numatytiems atvejams, statybos rangovo civilinę atsakomybę apdraudęs draudikas įgys teisę reikalausti tokią žalą atlyginti patį statybos rangovą.

⁶⁷ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 94 – 4246.

3.3. Statybos rangovo ir draudiko podraudiminiai tarpusavio santykiai

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo⁶⁹ 39 str. 4 d. nustatyta, kad draudėjas civilinę atsakomybę turi atskirai apdrausti dėl kiekvieno statomo statinio, dėl kurio sudaryta rangos sutartis. Rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklėse⁷⁰ nustatyta, kad minimali draudimo suma negali būti mažesnė nei 150 000 Lt vienam draudiminiam įvykiui.

Vadovaujantis šiomis teisės normomis, analizuojant jas sistemiškai, galima daryti pagrįstą išvadą, kad statybos rangovo civilinės atsakomybės draudimas gali būti sudaromas tikrai kiekvienam objektui atskirai, o draudiminių įvykių, išplaukiančių iš vieno objekto atžvilgiu sudarytos privalomosios civilinės atsakomybės sutarties, gali būti daugiau nei vienas. Tačiau kiekvienu žalos padarymo atveju yra laikoma, kad žala yra apdrausta ne mažesnei kaip 150 000 Lt. kiekvienu žalos padarymo atveju, nesvarbu kad prieš tai galimai buvo įvykis ko pasėkoje buvo patirta žala ir jau draudimas buvo ją atlyginęs. Vadinasi ir statybos rangovo sudaryta civilinės atsakomybės draudimo sutartis su konkrečiu draudiku lieka ir toliau galioti, nepaisant draudiminio įvykio ar jų kiekio tam pačiam objektui.

Šią išvadą patvirtina ir Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo⁷¹ 95 str., kuriame nurodoma, kad draudikui išmokėjęs išmoką dėl nuostolių, lygių draudimo sumos daliai, draudiko prievolė lieka galioti iki draudimo sutarties termino pabaigos visai draudimo sumai, neišskaičiuojant iš jos išmokėtų draudimo išmokų, išskyrus atvejus, kai draudimo sutartyje nustatyta, jog draudiko prievolė lieka galioti tik likusiai draudimo sumos daliai.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

⁷⁰ Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

⁷¹ Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 94 – 4246.

IŠVADOS

1. Civilinei deliktinei statybos rangovo atsakomybei kilti neužtenka konstatuoti, jog buvo visos būtinios civilinės deliktinės atsakomybės sąlygos. Reikia nustatinėti kiekvieno iš šių elementų sudėtį, nurodant kaip ji pasireiškia kiekvienu atveju.

2. Neteisėti veiksmai kaip civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atveju neturėtų būti suprantami pažodžiui, statybos rangovas atsako ir už teisėtus veiksmus padarytą deliktinę žalą, kadangi jam taikomi reiklesni profesinio elgesio standartai, nei paprastam civilinės teisinės apyvartos subjektui.

3. Statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atveju neteisėti statybos rangovo veiksmai gali pasireikšti kaip neteisėtas neveikimas, neteisėtas veikimas, teisėtas veikimas, bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas, netiesioginė civilinė atsakomybė. Statybos rangovas turi padidintos atsakomybės teisinę pareigą elgtis atsargiai ir protingai, kad asmenims ar jų turtui nepadarytų žalos.

4. Statybos rangovo pareigų vykdymas neturėtų pasibaigti pabaigus statybą, todėl, kad statybos rangovas turi pareigą atsakyti už per garantinį terminą jo pastatyto pastato padarytą žalą.

5. Nustatant statybos rangovo kaltę, kaip civilinės deliktinės atsakomybės sąlyga, turi būti vertinama ir lyginama statybos rangovo elgesys konkrečioje situacijoje bei hipotetinis protingo, rūpestingo statybos rangovo objektyvus elgesio standartas.

6. Nagrinėjant žalą kaip privalomą statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės elementą, būtina nustatyti, ar už padarytą žalą yra atsakingas būtent statybos rangovas bei apskaičiuoti ir pagrįsti padarytą žalą teisės normų nustatyta tvarka. Statybos rangovo deliktu padaryta žala turi būti atlyginama ir jai esant turtinei, neturtinei, privalo būti atlygintos ir negautos pajamos.

7. Statybos rangovui statybos procese deliktu padarytą žalą gali tekti atlyginti remiantis ir netiesioginiu teisiniu priežastiniu ryšiu, o būtent kai rangovo tiesiogiai nepadarytas neigiamas turtinis poveikis, bet sudarytos sąlygos žalai atsirasti ar padidėti. Toks priežastinis ryšys turėtų būti pripažintas teisiškai reikšmingu kiekvienu konkrečiu atveju.

8. Atliekant statybos darbus, pačiame statybos procese dalyvauja daugiau subjektų, tokių kaip tyrinėtojai, pastato projekto rengėjai, pastato statybos techniniai prižiūrėtojai, statybos rangovas, subrangovai, statytojai (užsakovai) ir kt. subjektai. Tokiu atveju deliktu padaryta žalą

turėtų atlyginti atitinkamai kiekvienas iš šių asmenų, dėl kurių kaltės ta žala buvo padaryta, nepermetant visos atsakomybės statybos rangovui.

9. Lietuvos Respublikos teisės aktai statybos rangovui, kaip padidintos rizikos profesijos atstovui, numato privalomąjį civilinės atsakomybės draudimą. Tokiu imperatyvu yra apsaugoma tiek nukentėjusioji šalis, tiek ir pats statybos rangovas.

10. Statybos rangovo ir jo privalomojo civilinės atsakomybės draudiko tarpusavio santykius ir teises bei pareigas galima suskirstyti kaip atsirandančias iki sutarties sudarymo ir sutarties sudarymo metu, atsirandančias draudiminio įvykio metu ir atsirandančias po draudiminio įvykio.

11. Draudikui išmokėjęs išmoką dėl nuostolių, lygių draudimo sumos daliai, draudiko prievolė lieka galioti iki draudimo sutarties termino pabaigos visai draudimo sumai, neišskaičiuojant iš jos išmokėtų draudimo išmokų, išskyrus atvejus, kai draudimo sutartyje nustatyta, jog draudiko prievolė lieka galioti tik likusiai draudimo sumos daliai.

PASIŪLYMAI

1. Patikslinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6. 696 straipsnį, atsakomybę už statinio sugriuvimą numatant ir kitiems atsakingiems statybos proceso teisės subjektams, tokiems kaip tyrinėtojams, statinio projekto rengėjams ir kt.

2. Patikslinti Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius atsakomybės paskirstymo klausimą statybos subjektams pasibaigus statybos procesui.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas//Valstybės žinios. 1996, Nr.32-788;
3. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 94 – 4246;
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. liepos 15 d. nutarimas Nr. 840 „Dėl Atleidimo nuo atsakomybės esant nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybėms taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 68 – 1652;
5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 703 patvirtintas „Statybos techninis reglamentas STR 1.04.02:2004“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25 – 779;
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 179 patvirtintas „Statybos techninis reglamentas STR 1.09.05:2002“ // Valstybės žinios. 2002, Nr.43-1638.
7. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos valdybos 2003 m. birželio 16 d. nutarimas Nr. N-234 „Dėl valstybės draudimo priežiūros tarnybos prie finansų ministerijos valdybos 2002 m. balandžio 30 d. nutarimo Nr. 79 „Dėl rangovo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58 – 2634.

Mokslinės publikacijos:

8. Mizaras V. Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos // Šiuoliakinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos. Justitia. 2007.
9. Sigita Kausteklytė – Tunkevičienė. Draudimo išmokos ir žalos atlyginimo panašumai bei skirtumai: ar draudimo išmoka laikytina žalos atlyginimu? // Socialinių mokslų studijos. 2010, Nr. 4(8).
10. Baikštys L. Statybos rangos sutarciu salygu geros praktikos pavyzdžiai. Lietuvos advokatura. 2005, Nr.3-4;

11. Klimas E. Statybos rangos sutartiniu teisiniu santykiu vystymosi tendencijos Lietuvoje//Justitia. 2009, Nr. 2(72);
12. Mitkus S. Sutartiniai teisiniai santykiai statyboje//Teisė. 2003, Nr. 49.;
13. Mitkus S., Cibulskienė R. Statybos rangos sutartys: kvalifikavimo problemos// Teisė. 2009, Nr.70.
14. Norkutė M. Statybos rangos sutartis: rangovo atsakomybė už subrangovu veiksmus// Juristas. 2007, Nr. 3;
15. Saukalienė K. Statybos defektai ir užsakovo atsakomybės už juos problemos//Socialinių mokslų studijos: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
16. Selelionytė – Drukteinienė S. Sutartinė – deliktinė atsakomybė// Justitia. 2008, Nr. 1(67)

Papildoma literatūra:

17. Mitkus S. Statybų teisė. Vilnius: Technika, 2002;
18. Mitkus S. Statybos teisės terminų žodynas. Vilnius: Eugrimas, 2006;
19. Mitkus S. Statybos teisė. Norminių aktų rinkinys. Vilnius: Eugrimas, 2006;
20. Mitkus S. 2007 Statybos teisė. Norminių aktų rinkinys. Vilnius: Eugrimas, 2007;
21. Mitkus S. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo komentaras. Vilnius : Eugrimas, 2007.
22. Mitkus S. Statybos rangos sutartis. Teorija ir praktika. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010;
23. Vileita A. in Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis (moksl. red. V. Mizaras). Vilnius: Justitia, 2009;
24. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2004;
25. Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius: Justitia, 1995;
26. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I).Vilnius: Justitia, 2003;
27. Bakanas A., Bartkus G., Dominas G. ir kt./vadovas prof. Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ komentaras. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1;

28. Papirtis L. V., Baranauskas E., Kiršienė J. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: MRU Leidybos centras, 2005. T. 2.;
29. Aničas J., Areška V., Barkauskas A. ir kt./vyr. redaktorius Zinkus J. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1982. T. 9.;
30. Aničas J., Areška V., Barkauskas A. ir kt./pirmininkas Zinkus J. Lietuviškoji Tarybinė Enciklopedija. Vilnius: Mokslas, 1978. T. 4.;
31. Juodis A., Luobikienė A. Statybos teisė ir draudimas. Kaunas, 2002.;
32. Klimas E. Lietuvos advokaturos seminaro „Statybų teisė: sutartys, statybos proceso teisinis reglamentavimas“ medžiaga, Vilnius, 2011.;
33. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.;
34. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000.;
35. John Uff. Construcion law. 9 rev.ed, Sweet & Maxwell, 2005 .

Teismų praktika:

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje. B. Leskauskas ir kt. v. Vilniaus m. 22-ojo notarų biuro notarė S. Bylinskienė Nr. 3K-3-614/2002.;
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje O. V. v. UAB DK „PZU Lietuva“ Nr. 3K – 3 – 12/2009.;
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Žydrė Semenejeva v. 553 Gyvenamųjų namų statybos bendrija ir UAB „Biveka“, Nr. 3K-7-1156/2002.;
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje AB „Panevėžio statybos trestas“ v. UAB AK „Aviabaltika“, Nr. 3K-3-652/2004.;
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance AS v. UAB „Įrengimas“, Nr. Nr. 3K-3-516/2009.;
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Polikopija“ v. J.B įmonė „Era“ ir J. B., Nr. 3K-3-530/2007.;

42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Sermeta“ v. UAB „Congestum group“, Nr. 3K-3-54/2009;
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. UADB „Seesam Lietuva“, Nr. 3 K-7-466/2004;
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje A.G. v. A.S., Nr. 3K-3-396/2008;
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje AB „Klaipėdos keliai“ v. UAB „Parama“, Nr. 3K-3-370/200708;
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje A. Stankovskienės individualios imonės v. UAB „Abuva“, Nr. 3K-3-538/2005;
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „Laugina“ v. UAB „Agaras“, Nr. 3K-3-370/2008;
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Angel stone“ v. UAB „Ulgis“, Nr. 3K-3-343/2009;
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje AB „Skala“ v. UAB „Vikensta“, Nr. 3K-3-135/2006;
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Ranga IV investicijos“ v. UAB „Medga“, bylos Nr. 3K-3-564/2009;
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Universali arena“ v. UAB „Sofritas“, bylos Nr. 3K-3-431/2009;
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „If draudimas“ v. AB „Vilniaus grūdai“ ir kt., bylos Nr. 3K-3-304/2009;
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. M. K.-D., 729-oji daugiabučio namo savininkų bendrija, UAB „Namų priežiūros centras“, bylos Nr. 3K-3-123/2009;
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 02 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Deglas“ v. UAB „Švilda“ STATYBŲ KONCERNAS“;

AB „Imsas“, AB „Ortas“, AB „Kaišiadorių statyba“, AB „Mūras“, AB „Portalas“, R. G., bylos Nr. 3K-3-89/2009;

55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“, bylos Nr. 3K-3-128/2009;

56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje O. V. v. UAB DK „PZU Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-12/2009;

57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. M. K.-D. ir kt., bylos Nr. 3K-3-123/2009;

58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija v. UAB „Garant“, bylos Nr. 3K-3-42/2009;

59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 06 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Lit-Invest“ v. UAB „Paribys“, bylos Nr. 3K-3-42/2009;

60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 01 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Stats kamps“ v. V. B., bylos Nr. 3K-3-200/2008;

61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Versenta“ v. UAB „Ekama“, bylos Nr. 3K-3-553/2007;

Elektroniniai šaltiniai:

62. <http://www.profesijupasaulis.lt/povol/145.htm>.; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

63. http://lt.wikipedia.org/wiki/In%C5%BEinerin%C4%97_geodinamika.; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

64. <http://www.dpk.lt/rezultatai.privalomojo.php>; prisijungimo laikas 2011 m. balandžio 6 d.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema – „Statybos rangovo civilinė deliktinė atsakomybė“.

Raktiniai žodžiai: statyba, statybos rangos santykiai, statytojas (užsakovas), rangovas, subrangovas, privalomasis civilinės atsakomybės draudimas, deliktinė atsakomybė statybos procese.

Statybos procese vienas iš svarbiausių uždavinių yra kokybiškas darbų atlikimas, kuris daugumoje atvejų priklauso nuo statybos proceso dalyvių kvalifikacijos, savo pareigų žinojimo ir supratimo, tinkamo jų įgyvendinimo. Netinkamai įgyvendinus šią sąlygą gali kilti deliktinė žala, kurią turi atlyginti už žalą kalti asmenys. Atsižvelgiant į tai, darbe yra kompleksiškai analizuojami statybos rangovo deliktinės atsakomybės kilimo pagrindai, nagrinėjamos problemos, susijusios su atsakomybės taikymu.

Pirmojoje darbo dalyje išsamiai išnagrinėtos rangovo deliktinės atsakomybės kilimo sąlygų specifika. Antrojoje dalyje analizuojama statybos rangovo deliktinės atsakomybės taikymo problematika, atribojama nuo kitų subjektų deliktinės atsakomybės, apžvelgiami statybos subjektų atsakomybę reglamentuojantys teisės aktai, pateikiamos statybos rangos dalyvių sąvokos. Trečioji darbo dalis yra skirta išsamiai statybos rangovo privalomojo civilinio draudimo analizei, draudiko ir draudėjo privalomosios pareigos draudimo sutarties sudarymo metu, įvykus draudimui įvykiui ir draudimo sutarties šalių teisės ir pareigos po draudiminio įvykio. Šioje darbo dalyje atskleidžiama teisės kreiptis į draudiką dėl padarytos žalos specifika, nagrinėjami atvejai, kai statybos rangovo privalomojo civilinės atsakomybės draudikas gali sumažinti arba visai nemokėti draudiminių išmokų.

Autorė, analizuodama teisės doktriną, teisės aktus, taip pat Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktiką, padaro išvadą, kuria yra patvirtinama darbo hipotezė, kad statybos rangovo civilinės deliktinės atsakomybės atsiradimo pagrindai priklauso nuo statybos procese dalyvaujančių subjektų kvalifikacijos ir elgsenos statybos proceso metu.

SUMMARY

The subject of the master work – “The civil tort liability of contractor”.

Keywords: construction, legal construction relationships, owner, contractor, subcontractor, insurance of civil liability, tort liability in the process of construction.

One of the most important tasks in the process of construction is to conduct high-quality work, which in most cases depends on the construction skilled members, their knowledge and understanding of responsibilities, their proper implementation. Improper implementation of this clause may be non-contractual damages, which must be compensated by persons who found guilty of tort damage. In this context, the work is a comprehensive analysis of the construction contractor's liability in tort law, the problems related to application of the liability.

The first part of the work reveals problems of contractor's liability in tort. In the second part the author analyzes the tort liability issues of construction contractor, the tort liability of the contractor is separated from other entities, reveals conception of legal constructions relationship. The third part of the work is committed to comprehensive analysis of the insurance of civil liability, rights and responsibilities of the insurer and the contractor. This part of the work reveals the right to appeal to the insurer for damages, issue in the insurer's right to reduce or pay the insured benefits.

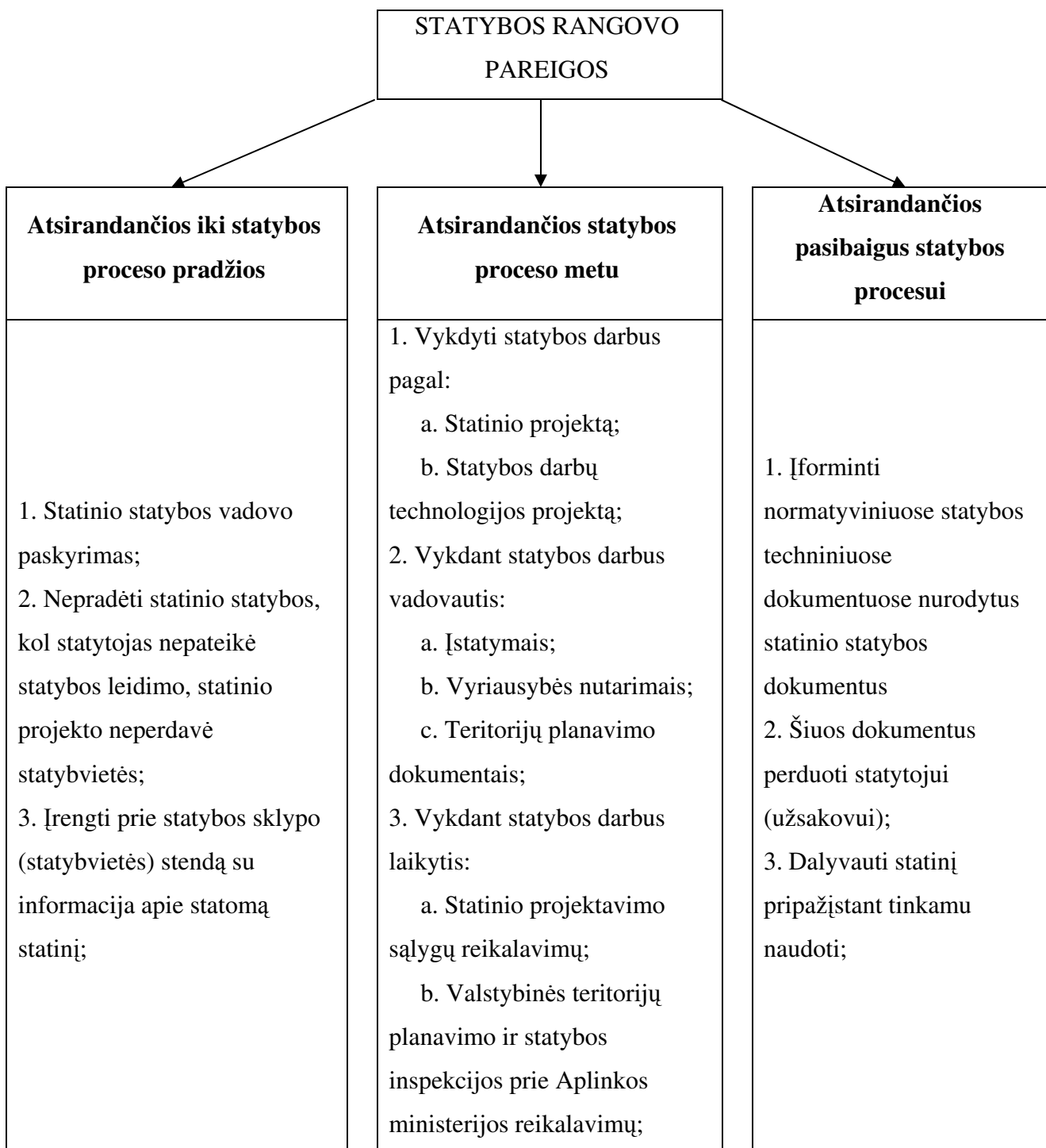
The author, after accomplishing analysis of legal act, law doctrine, the practice of the Supreme Court of Lithuania, gets to the main conclusion according which the hypothesis of work is confirmed that the civil law tort liability of construction contractor depends on the entities of the legal construction, their qualification and behavior during the legal construction process.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Schema

Statybos rangovo pareigos statybos procese

	c. Statinio saugos ir paskirties reikalavimų; d. Valstybinės priežiūros institucijų nustatytų reikalavimų; 4. Vykdamat statybos darbus vykdyti: a. Statinio projekto vykdymo priežiūros vadovų nurodymus; b. Statinio statybos techninės priežiūros vadovų nurodymus; 5. Vykdamat statybos darbus statybvietėje bei statomame statinyje užtikrinti: a. saugų darbą; b. gaisrinę saugą; c. aplinkos apsaugą; d. tinkamas darbo sąlygas; e. tinkamas higienos sąlygas; f. gretimios aplinkos apsaugą; g. gamtos apsaugą; h. nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugą; i. greta statybvietės gyvenančių, dirbančių, poilsiaujančių ir judančių žmonių apsaugą; 6. Vykdamat statybos darbus	
--	--	--

	nepažeisti trečiųjų asmenų gyvenimo ir veiklos sąlygų; 7. Leisti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos pareigūnams bei statytojo ir statinio projektuotojo įgaliotiems asmenims, kai tai susiję su jų pareigų vykdymu, netrukdomiems patekti į statybvietais, statomus ar griaujamus statinius (juose esančius butus) bei minėtų asmenų reikalavimu pateikti visus statybos dokumentus. 8. Atlikti konstrukcijų tyrimus; 9. Atidengti paslėptas konstrukcijas 10. Atidengti paslėptus darbus.	
--	--	--